

SOCIAL POLITIK

NR 1 • 8 mars 2012 • PRIS: 79 KRONOR

KULTUR & SAMHÄLLE

Sluta sätt unga tjejer på rättspsykiatri	6
Brukarinflytande på riktigt	12
Pillerindustrin avslöjad	22
Kultur som kraft och utveckling	26

**MIG
TILLHÖR
VÄRLDEN**

Hoppets ö Kurön

100 år 1-2 juni 2012

INBJUDAN

1:A OCH 2:A JUNI 2012

FRÄLSNINGSARMÉNS BEHANDLINGSHEM KURÖN 100 ÅR

Fredagen den 1:a Juni 2012 - Branschens Dag.

Gerhard Larsson med flera invigningstalar.

Kom och umgås med vänner och kollegor, branschfolk, självhjälsgrupper från hela landet, musik, aktiviteter och mat.

Lördagen den 2:a Juni 2012 - Organisationernas och allmänhetens Dag.

Politiska företrädare, nykterhetsorganisationer och allmänhet med familjer.

Båt och fartygsregatta, musik, mat, natur och gott umgänge på vår ö.

Oavsett vilken dag du eller din organisation väljer är ni hjärtligt välkomna.

För mer info gå in på vår hemsida www.kuron.se

För anmälan klicka på KONTAKT.

För info ring vår chef Leif Persson 073 920 93 01 eller biträdande chef Torsten Lager 073 920 64 08

www.kuron.se - admin@kuron.se - Frälsningsarmén, Kurön, 178 92 Adelsö - 08 560 518 80

Redaktör och ansvarig utgivare:
Maria Wallin
Omslagsbild: Bibbie Friman
Layout: Ulla-Karin Karlson

Redaktionskommitté:
Gun-Lis Angsell, Stefan de Vylder,
Gunnar Engström, Bibbie Friman,
Cecilia Heule, Ulla-Carin Hedin,
Nilla Helgesson, Carina Håkansson,
Helena Håkansson, Anne
Jalakas, Jan Molin, Marco Morner,
Mithra Sjöstrand, Claudette
Skilving, Helena Östlund, Yvonne
Zätterman Åberg

Redaktion:
Eriksberg 137
451 96 Uddevalla
socialpolitik@socialpolitik.com
Telefon: 070-207 22 22

www.socialpolitik.com

Prenumeration/lösnummer:
Nätek, Box 311 20
400 32 Göteborg
order@socialpolitik.com
Tel: 031-743 99 05

Taltidning: Rox reportage
rox.reportage@swipnet.se
Tel: 031-96 02 61

Priser:
399:- per år för privatpersoner
559:- stöd, företag, institutioner
189:- stud, arbetslös, pensionär
Teckna 2-3 år med rabatt!
Se: www.socialpolitik.com

Betala in på: pg 648 73 22-7

Annonser:
Bengtsson & Sundström Media
Tjärhovsgatan 32
116 21 Stockholm
kontakt@bs-media.se
Tel: 08-10 39 20

Tryck: Trydells Tryckeri AB
Laholm

ISSN 1104-6376

Redaktionen ansvarar inte för
insänt obeställt material. Tryckta
texter kan komma att återges
elektroniskt.

SocialPolitik ges ut av den
ideella föreningen Socialpolitiskt
debatt. Partipolitiskt obunden
och fackligt fristående med ett
självklart underifrånperspektiv.
Ordförande är Cecilia Heule lektor
vid Socialhögskolan i Lund.

**Säkra
utgivningen**

Prenumerara!
www.socialpolitik.com

Solsidan och Skuggsidan

68 000 personer har varit arbetslösa i mer än två år. En kraftig ökning från nästan 28 000 i januari 2006. Fyra av fem arbetslösa under 24 år står utan a-kassa. En tredjedel i Sverige har en inkomst på under 15 000 i månaden. Exemplet är många. Har Solsidan ens en susning om hur det är att leva så? SocialPolitik nr 1/2012 tar avstamp i det ekonomiska utanförskapet (sid 4). Och i frågan: Var finns socialarbetarna i debatten? (sid 10).

Men också i rättsskandalen att tjejer som skär sig låses in på rättspsykiatris tillsammans med psykiskt sjuka dömda brottslingar (sid 6). *Ta fram en vårdform som kan möta och hjälpa de unga kvinnorna! Nu!*

Vi synar pillerindustrin (sid 18-24). Och funderar över varför antalet fångar tillåts öka, samtidigt som vi vet att fängelsestraff i sig ökar kriminaliteten (sid 40 och 38).

VI ÅTERVÄNDER TILL LONDON efter kravallerna: "Samhället sviker de unga och polisen svartmålar" (sid 34). Där litar ingen till statsmakten och väntar nya konfrontationer.

Vi väljer att visa på något *helt* annat: I Hammarkullen byggs musik i glädje och ger både ungar, föräldrar och hela stadsdelen kraft och fokus (sid 26).

Vi lyfter också fram kraften i berättandet (sid 12) och hur det kan påverka brukarperspektivet inom socialt arbete. Vi berättar om *PowerUs*, ett nytt internationellt nätverk för samarbete mellan brukarorganisationer och akademi.

Det är också grunden i *Social aktion* ett spännande Arvsfondsprojekt som inger hopp! (sid 44)

PETER OCH VARGEN Jag har ropat förut – det är icke desto mindre sant: Kulturministern vill se "volontärer", som hon väljer att kalla oss, vi som med krympande eller ingen lön alls arbetar med icke-kommersiell kultur. Det gäller inte minst tidskriftsbranschen. 2012 får SocialPolitik 64,7 procent i presstödd jämfört med 2007. Tryck och distribution kan dock inte utföras ideellt.

Det räcker inte att tycka att SocialPolitik är bra och viktig. Du måste *visa* det! Prenumerera! Hjälpa oss *värva* nya läsare/prenumeranter! Bara så kan SocialPolitik överleva – som en envis loppa i överhetens vargapaß.

Ha en skön vår!

MARIA WALLIN

26

34

I 8

Man får inte sjuka i arbete genom att sparka på dem

Socialförsäkringarna går med **MILJARDER** i vinst. Varje år!

Alltmedan klyftorna ökar och fattigdomen djupnar.

Varför blir inte fler oroliga över Fredrik Reinfeldts förakt för svaghet?

Varför jagas han inte med blåslampa i medierna?

Jag blev illa berörd av att höra statsminister Fredrik Reinfeldt i Sveriges Radios P1 (Studio Ett den 25 januari) svara en njursjuk man att ”det ska löna sig att arbeta”, då mannen ifrågasatte sin kraftigt ökade skatt (på grund av det förlorade jobbskatteavdraget) och därmed försämrade ekonomi sedan han blev sjukskriven.

Enligt Reinfeldt är ”huvudkonflikten i svensk politik” frågan om vi vill ha ett land där medborgarna försörjer sig på bidrag eller på arbete, och han pekar ut den förra regeringen för att stå för en bidragslinje som ledde till ett stort utanförskap hos vissa grupper. Vad man i denna retorik bortser ifrån är det gigantiska *ekonomiska* utanförskap som hans egen politik har skapat.

ÄR DU LÅNGVARIGT ARBETSLÖS, i fas 3, sjuk eller ännu värre arbetslös *och* sjuk är du numera helt ekonomiskt uträknad. En stor del av denna grupp befinner sig i rela-

tiv fattigdom, det vill säga med inkomster lägre än 60 procent av medianinkomsten. För de arbetslösa – och de sjukskrivna arbetslösa med aktivitetsersättning – är orsaken till detta den eftersatta arbetslöshetsförsäkringen. Medan alla andra system räknats upp med den allmänna prisutvecklingen befinner sig a-kassan på samma nivå som för tio år sedan. Om denna hade räknats upp med inkomstbasbeloppet skulle högsta dagpenning före skatt ha varit 890 kronor istället för dagens 680 kronor – en skillnad på cirka 30 procent.

När det gäller de unga arbetslösa är det ytterst få som tillhör en a-kassa. De endast tre av tio som ändå gör det får en aktivitetsersättning på 223 kronor per dag före skatt. De sju av tio som inte gör det, får nöja sig med 140 kronor per dag. De som inte har slutbetyg från grundskolan får endast 50 kronor per dag!

I slutändan är det ofta till kommunens socialkontor du som ung arbetslös, lång-

tidsarbetslös eller arbetslös sjukskriven får gå för att klara din vardagsekonomi. En politiker i en av Göteborgs stadsdelsnämnder berättar om hur utgifterna för socialbidrag ökat lavinartat. Jag hör ständigt nya historier om sjuka arbetslösa som tvingas låna pengar av anhöriga. En av Räddningsmissionens verksamheter i Göteborg berättar om ensamstående ”fas 3-are” med barn som ber om hjälp till vinterkläder och skor.

Enligt Statistiska Centralbyrån har cirka *en tredjedel* av Sveriges befolkning en bruttoinkomst som understiger 15 000 kronor i månaden. I denna nya underklass är det inte ovanligt att finna ålderspensionärer, sjukpensionärer, sjukskrivna och arbetslösa med endast 7 000–9 000 kronor i månaden.

MEN DET FATTAS INTE MEDEL att hjälpa de sämst lottade. Socialförsäkringssystemen (sjuk-, arbetsskade-, arbetslöshets- och

pensionssystemet) går med stor vinst för staten. Enligt Folksam rapport *Välfärdstendens 2011* var överskottet förra året 82 miljarder kronor. Det samlade överskottet för perioden 2011-2015 beräknas bli närmare 130 miljarder kronor.

SAMTIDIGT SOM FOLKSAM KONSTATERAR att det för *den enskilda inte längre går att klara sig på den offentligt finansierade försäkringen*, föreslår man på grund av överskotten att "socialförsäkringsavgifterna därför skulle kunna sänkas från dagens 31,42 procent av lönesumman till 27,29 procent utan att äventyra finansieringen av det offentliga trygghetssystemet" – och därigenom försöka tvinga fram ytterligare behov av privata försäkringar (sålda av Folksam och andra försäkringsbolag).

Men de sämst lottade i det nya Sverige kommer aldrig ha råd att köpa några privata försäkringar. Varför är det ingen som kräver att dessa pengar fördelas bland dem som de är ämnade för – och som dessutom varit med och betalat in dem! Folksam idé att istället sänka de sociala avgifterna kan snart vara verklighet, och då kommer vi inte längre att ha kvar några trygghetssystem värda namnet. Är det så här som Reinfeldt skapar balans i finanserna?

När statsministern i samma radioprogram ska förklara de ökande klyftorna i samhället hävdar han att det är bör-

sens svängningar som är orsaken! Förvisso blir den ekonomiska grupp han själv tillhör ännu rikare när börsen går upp, vilket i sig innebär ännu större klyftor i förhållande till dem som har det allra sämst. Men han säger ingenting om den främsta orsaken som är hans egen politik. Kraftiga skattelättnader för dem som har jobb och i många fall redan höga inkomster, mot sedan tio år frysta försäkringsersättningar till hundratusentals arbetslösa eller arbetslösa/sjuka skapar naturligtvis gigantiska klyftor.

DET ÄR EN KONTRAPRODUKTIV POLITIK

att göra sjuka och arbetslösa fattiga – det finns klara vetenskapliga samband mellan dålig ekonomi, stora ojämlikheter i samhället och ohälsa. Att i en värld där allting värderas i ekonomiska termer få veta hur lite du är värd, att behöva vända på varden krona och aldrig ha mer än till det allra nödvändigaste, gör dig varken friskare eller mer konkurrenskraftig på arbetsmarknaden. Dessa människor måste först lyftas ekonomiskt för att orka starta på nytt eller läka från sjukdom, istället för att bestraffas med fattigdom – för ett brott de aldrig begått! Annars ger folk upp helt enkelt. Orkar inte bry sig, allt eftersom det ekonomiska utrymmet krymper.

När Fredrik Reinfeldts bok *Det sovan-*
de folket gavs ut 1993, tillfrågades han i

en TV-intervju om var gränsen för socialbidrag borde dras. Han svarade då: "Vid svältgränsen".

NÄR BLEV DET OKEY ATT SPARKA PÅ dem som ligger? Fredrik Reinfeldts så kallade jobbpolitik ger inte några nya jobb, bara mer pengar till dem som redan har och mindre till dem som inte har – och kanske heller aldrig kommer att få, eftersom det i många fall är psykiska, psykosociala eller fysiska arbetshinder som ligger bakom arbetslösheten.

Varför är det så tyst i media om det nya utanförskapet? Varför jagas inte statsministern med blåslampa för sitt hjärtlösa förhållningssätt till de svagaste i samhället?

gunilla_rydberg@privat.utfors.se

Gunilla Rydberg är arbetslös och sjukskriven akademiker.

Medianinkomst – den inkomst den "mittersta inkomsttagaren" har, på vardera sidan finns lika många som tjänar mera resp. mindre.

Boken *Det sovande folket* av Fredrik Reinfeldt finns inte kvar i handeln men är utlagd på: <http://bokhandel.alliansfrittsverige.nu/2009/07/det-sovande-folket.html>

Folksam rapport *Välfärdstendens 2011*, <http://media.folksam.se/sv/tagg/valfardstendens-2011/>

ANNONS

TJUST
BEHANDLINGS
FAMILJER

Behandlingsfamilj - alternativ till institution

När barnet trivs i sitt sammanhang...

...blir världen begriplig, hanterbar och meningsfull

Tjust behandlingsfamiljer erbjuder socialtjänsten en helhetslösning som ger barn och unga möjlighet för växt och utveckling.

Vår styrka är tillgången till och förmågan att samla de nödvändiga professionerna i samverkan, med utgångspunkt i barnets behov.

Att bo och få omsorg hos Tjust behandlingsfamiljer är att leva ett tryggt vardagsliv, med stabila och nära relationer i behandlingsfamiljens egen hemmiljö. Familjen utgör basen i vardagen.

För professionell vård, utredning, vägledning och stöttning finns ett arbetslag bestående av psykologer, psykoterapeuter, socialpedagoger och socionomer med flera. Alla finns i behandlingsfamiljens närhet. Utifrån barnets eller ungdomens behov formas ett fungerande liv där nya möjligheter växer fram. Det kan finnas behov av att få stöd i skolgången liksom hjälp med att utveckla intressen som ger glädje och bygger självförtroende. Ett annat behov kan vara att gå i psykoterapi. Hör av dig så får du veta mer!

Tjust Behandlingsfamiljer - Behandlar - Handleder - Utbildar

Tjust behandlingsfamiljer AB Ängalundsgatan 1B 593 35 Västervik Tfn: 0490-343 46 Fax: 0490-943 10
E-post: info@tjustbehandlingsfamiljer.se Hemsida: www.tjustbehandlingsfamiljer.se

Skadar sig själva

Unga kvinnor dumpas inom rättspsykiatri

De har slagit larm. Men författarna till Slutstation rättspsyk tycker inte att den rättsskandal de har lyft fram tas på allvar. Varför blir det inte ramaskri?!

Text: Anna Fredriksson

Bild: Anders Löwdin

Ska kvinnor som inte är dömda för brott men som skadar sig själva låsas in på obestämd tid på rättspsykiatriska högriskanstalter tillsammans med män dömda för mord, miss-handel och våldtäkt?

Det tycker inte Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson. I flera år har de envist och systematiskt pekat på rättslösheten för unga kvinnor med svåra självskadebeteenden. Till sist skrev de boken *Slutstation rättspsyk*, delvis som ett utslag av ren frustration.

– Vi var naiva. Vi trodde att om vi uppmärksammar Socialstyrelsen på det som pågår, och som är olagligt, då griper de in, säger Sofia Åkerman.

– Det var omvälvande att upptäcka att man kan vara så rättslös även i vårt land. Vi kände oss maktlösa, men det är ändå ingenting mot vad kvinnorna har upplevt.

Slutstation Rättspsyk är en bok som bör läsas i små portioner. Den är oerhört smärtsam. Saklig, fast den tar kvinnornas parti. Författarna har granskat journaler och intervjuat ett 35-tal patienter. Fakta varvas med kvinnors egna berättelser om upprepade veckolånga isoleringar (ja du läste rätt), bältesläggningar i bestraffningssyfte eller i bästa fall som del av en ”behandling” som kvinnorna inte är informerade om eller delaktiga i. Kvinnorna berättar hur de tvingats bära låsbara läderhandskar och hockeyhjälm. Olagligt, men något som pågått med Socialstyrelsens goda minne under många år, innan myndigheten satte ner foten och uttryckligen förbjöd det som redan var förbjudet.

För vän av ordning som nu undrar var-

för handskar och hjälm användes fast de var förbjudna så var argumentet att det trots allt gav kvinnorna större frihet än isolering och bältesläggning.

Författarna drar det hela till sin spets och likställer behandlingen av kvinnorna med tortyr. Några av kvinnorna lever inte längre vilket gör deras berättelser än mer plågsamma att ta del av. Vården kunde inte göra deras liv drägliga men inte heller i slutändan skydda dem från sig själva.

För det är just skyddet av liv som är det argument som legitimerar det som kvinnorna får utstå.

– Vårt uppdrag var att de skulle överleva första vårdtiden, säger Bengt Eriksson pressombudsman vid rättspsykiatri i Sundsvall. För att stoppa självskadebeteendet var handskar för oss en bra metod.

Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson delar inte denna bild.

– Av patienternas journaler framgår det tydligt att tvångsåtgärder inte användes enbart för att skydda patienterna, utan också för att ge oönskade beteenden en kännbar negativ konsekvens. Men isolering och bältesläggning får aldrig användas i bestraffningssyfte, säger Sofia Åkerman.

NÄR ALLMÄNPSYKIATRIN INTE LÄNGRE orkar, när den ger upp och menar att man inte kan hjälpa de här unga kvinnorna med de allra svåraste självskadebeteendena då återstår bara rättspsykiatri. Flera kvinnor berättar i boken om hur de lurades iväg, för att undvika protester. Priset för skyddet som ges är mycket högt eftersom det för med sig många olika kränkningar.

I rättspsykiatri finns en tydlighet när det gäller ramar och struktur. Kontrollnivån är extremt hög.

– När man överträder ramarna har det konsekvenser, det är en kultur som passar dömda. I vissa fall kan strukturen vara bra

för att hålla ihop mig som patient. Men man måste skilja på vem som är vem och det kan vara svårt för enskild personal, menar P-O Sjöblom, psykiatrichef i region Skåne.

Region Skåne har just nu, i januari-februari, åtta självskadepatienter placerade på rättspsykiatri i Växjö.

– Ja det händer fortfarande att vi skickar till rättspsykiatri. Det har varit vanligt förekommande historiskt, men under de senaste två åren har vår strävan varit att klara mer på hemmaplan. För 2011 fick vi ansvar för de här pengarna i budgeten och tog hem patienter från Sundsvall och Växjö, säger P-O Sjöblom.

Han anser att det går åt rätt håll, men att landstingen måste hitta bra alternativ på hemmaplan. Region Skåne har nu fått ett särskilt ansvar för att utveckla vården så att unga tjejer inte hamnar i den svåraste destruktiva fasen. Ett arbete som får ekonomiskt stöd av Socialdepartementet. Även landstingen i Västra Götaland och Stockholm ingår i projektet.

Självskadebeteende är inget nytt fenomen men forskningen om vilken vård som fungerar är tunn. Ingen uppföljning av vårdens effekt görs på lång sikt. Läget är ungefär detsamma som för åtstörningsvården på 1980-90-talen. I början på 2000-talet såg man hur tjejerna som skadade sig själva blev sämre, många vistades flera år på psykvård, precis som Cizzi som vi berättade om i nummer 4/2011 av SocialPolitik. Det här väckte vanmakt hos personalen, man kan ju inte bo under lång tid på sjukhus. Samtidigt kan det finnas ett sug både hos patienten och anhöriga efter en inläggning, behovet av att få vila är stort.

BAKGRUNDEN TILL DE ALLRA SVÅRASTE självskadebeteendena kan vara flera. Beteendet kan visa sig i kombination med åtstörningar. Neuropsykiatriska störningar kan finnas med

Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson vill se en helt annan vårdform för unga kvinnor med självskadebeteende.

som en del. Ångesten kan vara mycket stark.

– Det här är den mest komplexa gruppen patienter att hålla på med. En hel del har botten diagnos borderline/instabil personlighetsstörning och det är inget som psykiatri klarat av någonsin, säger Bengt Eriksson i Sundsvall.

Sundsvall tar inte emot självskadepatienter längre. Det är en direkt konsekvens av det som hände när Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson hade kontakt med kvinnorna där och anmälde sådant som de ansåg vara övergrepp och olagligt tvång.

– Vi fick systematiska anmälningar på ett sätt som vi inte klarade av, säger Bengt Eriksson.

Anmälningarna har i skrivande stund resulterat i sex varningar till ansvariga läkare.

Bengt Eriksson säger att man i Sundsvall inte vill gå i polemik med författarna till Slutstation Rättsspsyk.

– Före detta patienter äger rätten till sina berättelser. Det är klart att vi har åsikter om det författarna skriver. Vi tycker inte att vi använt oss av repressiv vård med tvångsmedel i repressivt syfte. Det hävdar vi bestämt att vi inte gjort.

Ska man tro Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson hade den behandling som kvinnorna fick på Sundsvalls rättsspsyk enbart effekten att många blev så skrämde att de kom till en punkt där de började spela friska. Flera berättar i boken hur de skadar sig

själva i hemlighet. När de kommer ut börjar de igen, men vågar inte alltid söka hjälp av rädsla att bli tillbakaskickade.

Sedan Sundsvall lagt ner sin verksamhet är Växjö den sista specialkliniken. David Wirdelev, som är biträdande verksamhetschef, skrev nyligen i en debattartikel i Sydsvenskan att tvång ibland är nödvändigt. Av de 28 självskadepatienter som vårdades

”Hade det gällt en annan patientgrupp kanske en sådan här rättsskandal gett kvällstidningslöpsedlar.”

2011 begränsades tvånget till tre patienter och drygt 20 tillfällen. David Wirdelev tycker att det är ”jättelite”:

– Det är ett misslyckande med 20 tvångstillfällen, men mot bakgrund av gruppens svåra självskademönster kunde det varit mycket mer.

DAVID WIRDELEV TYCKER ATT dialogen och debatten har pågått länge nu.

– Hur länge ska man utreda innan man fattar beslut? Ska vi ha de här 28 patienterna i Växjö, är det legitimt eller ska det förbjudas? Det borde finnas en stressfaktor hos beslutsfattarna.

Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson tyck-

er också att det är dags för handling nu. De vill se alternativa vårdformer byggas upp och att de kvinnor som vårdas på rättsspsyk slussas ut sakta och försiktigt.

– Vi har alla samma mål – god vård. Men god vård av unga kvinnor som skadar sig själva och som inte är dömda för brott kommer aldrig att kunna ges inom ramen för rättsspsykiatri, säger Sofia Åkerman.

– I de svåraste fallen har det funnits en desperation från vårdens sida. Läser man Åkermans och Erikssons bok blir man inte stolt över allting psykiatri gör. Man kan fråga sig om vi haft en tendens att utveckla paradoxa-

la processer i stil med ”Operationen lyckades men patienten dog”, konstaterar P-O Sjöblom i Region Skåne.

Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson har inte lagt ner kampen, de börjar bli trötta men har svårt att som de tycker, överge de kvinnor de mött.

– Ingen av kvinnorna har fått en ursäkt. Att vården på ett högre plan säger ”Vi gjorde fel, vi ska lära oss av det här” – det saknas. Hade det gällt en annan patientgrupp kanske en sådan här rättsskandal hade gett kvällstidningslöpsedlar. Men psykiatri är en sluten värld, patienternas berättelser har låg trovärdighet och läkarna har högt förtroende.

ordomening@hotmail.com

ANNONS

Familjehemskonferensen

Nationell konferens om familjehemsvård för vuxna

Den 5-7 september 2012 arrangerar Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm, Stiftelsen Credo och Studieförbundet Vuxenskolan en konferens om familjehemsvård för vuxna i Näringslivets Hus i Stockholm.

Vi välkomnar till den första nationella konferensen om familjehemsvård för vuxna som kommer att ha temat ”Möjligheten att anpassa vården utifrån individens behov”. Ett tema som väl överensstämmer med de möjligheter familjehemsvården erbjuder. Syftet med konferensen är bland annat att visa på ett alternativ inom vård och behandling som är relativt okänt och obeforskat. Behandlingsformen passar vuxna med ett behov av att börja om

i ett annat sammanhang, med ett annat socialt nätverk parat med andra vård och omsorgskontakter som individen är i behov av. Konferensen vänder sig till personal, chefer, politiker, brukarorganisationer, socialtjänst, missbruksvård, Kriminalvård, annan tvångsvård, SiS, familjehemsvård och familjevårdar i hela Norden.

För mer information och anmälan: www.familjehemskonferensen.se

Sofia Åkerman är sjuksköterska och läser nu juridik. **Thérèse Eriksson** är beteendevetare och har läst psykologi. Båda jobbar som föreläsare.

Ur Lag om psykiatrisk tvångsvård:

19 § Om det finns en omedelbar fara för att en patient allvarligt skadar sig själv eller någon annan, får patienten kortvarigt spännas fast med bälte eller liknande anordning. Chefsöverläkaren beslutar om fastspänning. Vårdpersonal skall vara närvarande.

Om det finns synnerliga skäl, får beslutas att patienten skall hållas fastspänd längre. Socialstyrelsen skall då utan dröjsmål underrättas.

20 § En patient får hållas avskild från andra patienter endast om det är nödvändigt på grund av att patienten genom aggressivt eller störande beteende allvarligt försvårar vården av andra patienter. Ett beslut om avskiljande gäller högst åtta timmar. Tiden för avskiljande får genom ett nytt beslut förlängas med högst åtta timmar. Chefsöverläkaren beslutar om avskiljande. Om det finns synnerliga skäl, får ett beslut om avskiljande avse en bestämd tid som överstiger åtta timmar. Socialstyrelsen skall utan dröjsmål underrättas. En patient skall under den tid han hålls avskild stå under fortlöpande uppsikt av vårdpersonal.

Slutstation Rättsspsyk – boken som borde revolutionera psykiatrin

”Förstår du varför jag går som om jag ursäktar varje steg jag tar? Varför jag känner mig mindervärdig dig om du fångar min blick?

Förstår du hur katastrofalt förödande det är för självkänslan och egenvärdet att bli bemött som farlig för andra, när det enda brott man någonsin har begått är mot den egna kroppen?

Förstår du hur raserande det är att bli inlåst och bestraffad för att man avskyr sig själv? Jag kommer aldrig att lyckas frigöra mig från den där inlåsningen i isoleringscellen i direkt anslutning till det ofattbara; att precis ha blivit nedplockad från en snara i vilken jag hängde och dinglade. Förstår du hur förintande det var för min självkänsla och egenvärde?

Jag vet att du vill mig väl, att du vill hjälpa mig. Men hade du agerat så om det var din dotter, syster eller vän som hängde där? Hade du isolerat någon du älskar det första du gjorde om hon hängde i en snara? Hade du inte begripit hur det skulle förinta stora delar av henne? Kunde du inte ha

tänkt lite längre? Och hade du läst på henne tvångshandskar och lämnat henne ensam i direkt anslutning till en incident som är slutprodukten av en psykisk kris? Skulle du ha låst på henne tvångshandskar i stället för att hålla hennes hand? Jag är någons dotter, någons syster och någons vän. Jag är också älskad av någon.”

Texten är Katarina Samuelssons inledning till Slutstation Rättsspsyk.

LÄS VIDARE

Slutstation Rättsspsyk – Om tvångsvårdade kvinnor som inte dömts för brott, Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson, Natur & Kultur.

SocialPolitik nr 4/2011, Från andra sidan längtan, om fotografen Jacqueline Hellman som berättar om sin vän Cizzi. Se även www.fotografibloggen.se

ANNONS

**UPPSALA
UNIVERSITET**

NCK NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRIID

Söker du kunskap om våld?

NCK:s kunskapsbank samlar en stor mängd kunskap och forskning om utövandet av våld mot kvinnor, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Den vänder sig i första hand till dig som möter våldutsatta personer i ditt arbete.

I NCK:s kunskapsbank kan du få en snabb överblick över ett ämne som också lättas och möjlighet till fördjupning. Vi har mycket publikationer från myndigheter, utbildningsmaterial och självskrivna texter om exempelvis barn som upplever våld i familjen, särskild utsatthet och hämndsyften osv. Dessutom presenteras över 100 forskare och deras projekt.

Välkommen till NCK:s kunskapsbank!

www.nck.nu/se/kunskapsbanken

Nationellt centrum för forskning om våld mot kvinnor och våld i nära relationer. NCK är ett samarbete mellan Uppsala universitet och Umeå universitet. NCK är ett samarbete mellan Uppsala universitet och Umeå universitet. NCK är ett samarbete mellan Uppsala universitet och Umeå universitet.

Jag efterlyser en socialpolitisk debatt!

Landet faller isär, politiken pressas tillbaka, regeringen monterar ner skyddsneten, oppositionen faller sönder, floskler fyller tomrummen i debatt efter debatt och allt otryggare anställningsformer resulterar i tystnad på arbetsplatserna.

Vilka ser mest och bäst konsekvenserna av den ideologiskt drivna avpolitiseringsen av samhällsfunktioner? Vilken yrkesgrupp ser hur det fungerar när det inte fungerar som de ideologiska ingenjörerna hade tänkt sig? Eller kanske snarare – när det fungerar som de hade tänkt sig! Vilken yrkesgrupp sitter med problemen i knät när samhälleliga systemfel definieras som individuella tillkortakommanden och hundratusentals människor stämpas som levande förvar i ett mer eller mindre självvalt "utanförskap"?

"Utanförskap". Känn på ordet! Smaka på det! Detta förhatliga ord som mediesmarta moderater fått hela landets ledande politiker och mediemaktinnehavare att använda. Vaddå "utanförskap"!?!? Vem definierar vad det är, vem som hör hit eller dit eller vad det ska betyda. Det är förvånansvärt hur okritiskt alla tar till sig ett nyspråk som så tydligt skjuter över skuld och skam på den enskilda människan. Vem fasen vill leva i utanförskap? Ingen förstås. Alltså är man beredd att göra vad som helst för att slippa. Jobba till underpris, tumma på tryggheten, acceptera förnedrande attityder från myndigheter och så vidare...

SOM GAMMAL SOCIALARBETARE blir jag upprörd ända in i själen och jag undrar förstås var alla socialarbetare och socialchefer håller hus?!? Var är ni? Jag hör er inte i den offentliga debatten! Ni som har uppdraget att vara röst åt dem som inte kan höras. Ni som har uppdraget att rapportera från fronten. Ni som ska ge beslutsfattare underlag för lika och långsiktigt hållbara beslut, med respekt för varje människas värde som grund. Ni som har valt ett yrke där man minsann inte blir rik men där man ansvarsfullt kan använda sin fulla mänskliga kapacitet i en kreativ samverkan för utveckling av både individer

och samhälle.

Min frustration handlar alltså om att jag saknar en socialpolitisk debatt. När om inte nu är det läge för att lyfta socialpolitikens betydelse för ekonomisk utveckling – utan att för den skulle tappa bort socialpolitikens yttersta mål: enskilda människors värdighet och välfärd. Att ta ansvar – inte minst politiskt – måste vara mer än att agera kamrer. Budget i balans är inte ett tillräckligt mål. Inte för socialpolitiken och inte för någon annan politik heller.

UNDER FLERA DECENNIER har nu debattörer, världen över, hävdat att socialpolitiken måste vara extremt restriktiv och kostnadseffektiv (vilket betyder repressiv!) eftersom det bara finns en begränsad budget att fördela. Men en sådan här snäv analys har också ifrågasatts och utmanats. Minns till exempel boken *Välfärdsanden*. Forskning om socialpolitik har visat att utgångspunkten i budgetresonemanget är fel i grunden eftersom budgetens storlek inte är given. Budgetens storlek beror i hög grad på hur socialpolitiken utformas. En förebyggande och framgångsrik socialpolitik kan skapa både större skatteintäkter och större skattebetalningsvilja. Det handlar om ekonomi och det handlar om politik.

Satsningar på fattigdomsbekämpning, hälsovård och utbildning skapar större produktivitet i samhällsekonomin. Forskning visar att just investeringar i humankapital (hälsa, kunskap etc) och socialt kapital (social tillit, väl fungerande institutioner) har en avgörande betydelse för ett lands välbefinnande. En offensiv socialpolitik bidrar också till att säkra efterfrågan i samhällsekonomin samtidigt som sysselsättningen hålls uppe.

För att få ett brett politiskt stöd för socialpolitiken ska den utformas som en generell, inkomstrelaterad politik som omfattar

alla invånare. När socialpolitiken alltmer inriktas på "särskilt behövande", "definierade grupper" och "de i utanförskap" öppnar det för nedvärderande termer som "tärande" och "bidragsberoende". Det minskar skattebetalningsviljan och det ökar avståndet mellan människor.

Jag efterlyser alltså en omfattande, högljudd, systemkritisk, kreativ och uppkäftig socialpolitisk debatt. Jag efterlyser socialchefer som unisont höjer rösten mot beslutsfattare och jag efterlyser en stolt socialarbetarkår som ställer sig på barrikaderna tillsammans med medborgarna. Någon?

Att socialarbetaryrket numera är klart kvinnligt dominerat, på alla nivåer, kan väl inte ses som ett hinder?

gudrun@schyman.se

Bild: Elisabeth Ohlson Wallin

GUDRUN SCHYMAN är kommunpolitiker och styrelseledamot för Feministiskt initiativ. Utbildare/föreläsare i jämställdhetsfrågor och feminism.

Bara hälften så bra

En person utan arbete hade 2010 en ekonomisk standard på 57% av vad en förvärvsarbetsande hade. Enligt SCB låg nivån tio år tidigare för dem utan jobb på 75% av standarden för dem som hade jobb.

Under 2000-talet ökade inkomsterna för alla inkomstgrupper, men den femtedel av befolkningen med högst ekonomisk standard ökade med 46%. För femtedelen med lägst ekonomisk standard låg ökningen på 20%.

Andelen med låg ekonomisk standard ökade från 8% till 14% på tio år. För ensamstående med barn ökade andelen från 11% till 30%.

H&M och GAP ej med

Internationella aktörer måste omedelbart agera emot de rådande svältlönerna för textilarbetare. Det fastslog domare från tre kontinenter den 8 februari efter två dagars folktribunal i Phnom Penh, Kambodja.

Kvinna anställd hos en H&M-levarentör som vittnade om sina orimliga villkor.

ja, uppger Fair Trade Center.

H&M är en av de största köparna av kläder i Kambodja och fick hård kritik av domarna i processen. H&M och GAP vägrade dock att närvara.

Folktribunalen samlade mer än 200 klädarbetare för att slå larm om det akuta behovet av löner som går att överleva på. I dag måste alla jobba övertid för att få ihop till mat och husrum, vilket dock alla arbetsgivare förväntar sig.

H&M:s leverantör har t ex satt korttidskontrakt på 3-6 månader i system och övertid

på upp till åtta timmar, föräldradighet är inte tillåtet.

Många inom klädingustrin är kvinnor och beräknas bara "hålla" till 35-årsåldern.

3 av 4 är utan stöd

Drygt 17 600 arbetslösa står utan ersättning från arbetslöshetsförsäkringen i Göteborg, enligt LO i Västsverige. Det innebär att bara omkring en fjärdedel av de arbetslösa får ersättning.

– Regeringens församlingar av A-kassan var vårdslös. Det

är nu bara omkring en fjärdedel av de arbetslösa som uppfyller kraven till arbetslöshetsförsäkringen, som både blivit dyrare och sämre. Det medför inte bara enskilda tragedier, utan att hela samhällets omställningsförmåga undermineras, säger Krister Andersson, förste ombudsman på LO-distriktet i Västsverige.

Äldre får hellre piller

Psykiskt sjuka äldre får inte tillgång till specialiserad psykiatrisk öppen- och slutenvård i samma utsträckning som yngre. Det är också ytterst ovanligt att äldre personer erbjuds samtalsbehandling som t ex KBT. Det visar en rapport från Socialstyrelsen.

Ändå är psykisk ohälsa hos äldre personer minst lika vanlig som hos yngre. Socialstyrelsen uppskattar att mellan 12-15% över 65 år har depression. Även ångestsjukdomar är vanliga. Psykofarmaka förskriver vårdn dock "i hög grad till äldre" enligt rapporten.

ANNONS

Konsulentstött familjehemsvård i mellersta och södra Sverige

Familjehemspoolen har arbetat med Konsulentstött familjehemsvård sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet. Högt tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare

Caroline Wennerholm

0142-121 15

www.familjehemspoolen.com

Familjehemspoolen

NORDISKA BARNVÅRDSKONGRESSEN 2012

12-14 september i Stockholm

**Goda livsvillkor för alla barn
– barnvården som kompenserande kraft**

Programmet innehåller flera spännande föreläsningar och 35 varierande workshops från hela Norden. Kom och ta del av ny forskning, praktikers erfarenheter och ungdomars egna synpunkter.

Kongressen vänder sig till alla som är intresserade av sociala barn och ungdomsfrågor och som är nyfikna på vad vi i Norden kan lära oss av varandra.

För information och program

www.nordiskabarnvardskongressen.org

www.allmannabarnhuset.se

Mail: info@allmannabarnhuset.se

NBK 2012
NORDISKA BARNVÅRDSKONGRESSEN

Vem är expert?

Nya tankar utmanar bilden av socialarbetaren

Jacqueline Walker använder sin egen livsberättelse i utbildningen av socialarbetare. Hon ingår i PowerUs, ett nytt internationellt nätverk som vill föra in brukares kunskaper och erfarenheter på universiteten.

Text och bild: Maria Wallin

Det är inte bara inom de svenska socialhögskolorna som insikten ökar om hur viktigt det är att brukares kunskaper och erfarenheter integreras i utbildningen. Under ett par milda januaridagar i London sjösattes PowerUs – ett nätverk av brukarorganisationer och socialhögskolor/fakulteter för socialt arbete i England, Norge och Sverige.

Först ut med en integrerad utbildning var Socialhögskolan i Lund. Sedan 2005 ges på sista terminen *Socialt arbete som mobilisering och entreprenörskap*, där socionomstudenter och brukarstudenter sida vid sida under fem veckor läser in 7,5 universitetspoäng. I och med möjligheten att erbjuda utbildningen som en uppdragsutbildning, *Social mobilisering och förändringsarbete*, kan även brukare utan teoretisk behörighet för universitetsstudier erbjudas plats.

– Kursen är en fantastisk kreativ arena, säger Cecilia Heule, en av lärarna i Lund. Den gör det möjligt för människor med olika erfarenheter och bakgrunder att mötas och tillsammans utvecklas och skapa nya kunskaper om socialt arbete och samhället.

– Kursen ifrågasätter konventionella föreställningar i socialt arbete som säger att det är socialarbetaren som är experten och att brukaren ska vara en passiv och tacksam mottagare av socialarbetarens expertis, tillägger Arne Kristiansen, också lärare i Lund.

– Denna kritiska utgångspunkt gör att ingen kan glida igenom kursen utan att provoceras eller utan att vara delaktig. Kursen utmanar och kräver engagemang – både från

studenter och lärare, försäkrar de.

Högskolan i Lillehammer har sedan några år en motsvarande kurs, tre veckor lång, mot slutet av utbildningen – gemensam för socialpedagoger, socialarbetare och brukare. I förlängningen av nätverket PowerUs januarikonferens kommer London South Bank University inom kort att inrätta sin första kurs för ett antal studenter inskrivna vid fakulteten Health and Social Care tillsammans med "sevice users", det vill säga "användare av samhällsservice", som i Sverige vanligen benämns just "brukare". (Eller "erfarenhetsexperten" – som man hellre använder i Lund.)

Nu har brukares erfarenheter och kunskaper

"Berättande är grunden i allt lärande. Inom alla dicipliner, på alla nivåer, i alla tider."

per förts in i utbildningen även tidigare, ofta som "brukardagar", som presentationer av brukarorganisationer eller föreläsningar av olika personer med egna erfarenheter. Men risken är alltid att besökare blir närmast "exotiska inslag" med sina mer eller mindre dramatiska livserfarenheter och möten med samhällets olika instanser. Motsättningen mellan *vi* och *dom* överbryggas inte till hela sin potential. Det är det PowerUs och mobiliseringskurserna vill försöka förändra.

JACQUELINE WALKER DELTOG i konferensen i London. Hon är författare och universitetslärare i engelsk litteratur, men hennes bakgrund – som färgad jamaicansk invandrare – är en "brukares", en "utsatt". Hon har under flera år gästtat olika utbildningar för socialarbetare i Storbritannien och använt sin

livshistoria för att visa hur strukturell marginalisering och diskriminering tar sig konkreta uttryck. Men hon försöker också visa – för både "social service users" och studenter – hur sättet att berätta kan vända även svåra erfarenheter till styrka och i förlängningen innebära att "utsatta" förmår resa sig.

Jacqueline Walker är dotter till en rysk jude, redan gift, och en jamaicansk mamma. Hennes äldre bror är född på *Pilgrim State*, ett psykiatriskt sjukhus i New York. Jacqueline några år senare. Jacqueline och hennes syskon var omhändertagna under perioder, både när deras mor var psykiskt sjuk i USA och senare när de emigrerat till England.

Det är dokumenten kring samhällets ingripanden som Jacqueline Walker tar som utgångspunkt i boken *Pilgrim State* och i sina föreläsningar om makten i *storytelling*.

– Berättande, storytelling, är grunden i allt lärande, säger Jacqueline Walker. Inom alla dicipliner – historia, naturvetenskap, litteratur – i alla tider har människor delat med sig av sina berättelser, inom sin egen kultur och i utbyte med andra kulturer. Vi delar med oss och vi tar emot, i alla åldrar. Berättande är den underbara grundläggande formen för all mänsklig kommunikation, som förmedlar och bearbetar kunskap från en människa till en annan.

– Jag minns när jag som ung mamma berättade – inte läste utan berättade, för mina barn när de var små och såg fascinationen i deras ansikten. Den insikten om berättelsens kraft tog jag med mig in i mina studier i engelsk litteratur, om berättaren och berättelsen som har tillfället i sin hand. Kraften och makten över hela situationen ligger hos berättaren, och har gjort så i alla tider, det finns i oss.

NÄR JACQUELINE WALKER GJORDE research för *Pilgrim State*, boken om sin mamma och sin egen barndom, upptäckte hon att en av

Vi måste ge makten och kraften
tillbaka till brukaren, berättaren,
i mötet med socialarbetaren,
menar Jacqueline Walker.

hennes förfäder som fördes som slav till Jamaica från Västafrika var en *greos* – benämningen för en 'storyteller' men också synonym med 'vis person'.

– Och det var i arbetet med boken som jag funderade mycket på vad vi gör i situationer där berättaren på grund av strukturen runt omkring saknar makt över berättelsen. När du är sjuk och går till doktorn, ditt barn har problem i skolan och du talar med läraren, eller på socialkontoret – vid alla dessa tillfällen av starka berättelser – inför alla dessa viktiga beslut – har berättaren inte makten.

Det gäller att göra studenterna medvetna om den maktförskjutningen, menar Jacqueline Walker. Även om allt börjar med att vi får frågan: Berätta, vad är ditt problem? Vad behöver du?

Och även om besökaren är den som berättar, ligger makten över situationen hos "hjälparen". Det skapar en helt annan sårbarhet än i "normala" situationer av berättande.

– I boken löste jag det genom att använda flera olika berättarröster. Läkarutlåtanden, underlag från olika samhällsingripanden saxas med våra berättelser, min berättelse som barn, om samma händelse. Det är ganska unikt att barnets röst och barnets perspektiv löper parallellt med torr utredningsprosa. Skillnaden i perspektiv ger olika berättelser, olika bilder. Jag visste att det räckte för att ta tillbaka makten över min egen berättelse.

Men så är det inte alltid menar Jacqueline Walker och hon exemplifierar med "mi-

sery memories", vittnesbörd om övergrepp och misshandel, där offerrollen lever vidare i själva berättarsituationen. Man kan fundera över om det inte är otillbörlig exponering.

VARJE MÖTE MELLAN EN SOCIALARBETARE och en brukare är egentligen en omöjlig situation, menar Jacqueline Walker. Du måste berätta din historia, och för att göra det måste du överträda en rad gränser vi normalt har för att försvara vår integritet – inte bara oss själva utan också andra, till exempel familjen. Vi berättar för att uppnå något som är viktigare.

– När jag skrev min bok var jag tvungen att tänka mig för, vad ville jag uppnå, varför skulle jag skriva den? Men jag skrev den inte som en bok att publicera, utan som en berättelse om vår familj, om vår starka mamma, som förmådde hålla samman sin lilla familj trots allt – för mina barn och barnbarn. Jag är den enda som känner vår familjehistoria. När jag är borta är den annars borta med mig.

– När boken sen skulle publiceras gjorde jag det för att den har ett historiskt värde. Det fanns inga andra sanna berättelser om migration ur ett barns perspektiv. När den började användas inom utbildningen av socialarbetare, kände jag att jag kunde överträda de här gränserna av andra skäl – det kanske kunde hjälpa andra familjer i liknande svårigheter att utvecklas och kunna komma vidare. Och att underlätta förståel-

Fina ateljéporträtt skickades hem till släkten på Jamaica. Bilden av den lyckade emigranten – även om verkligheten var en annan. Så gjorde alla och gör än i dag, kommenterar Jacqueline Walker bilden av sig själv som flicka.

ANNONS

Framtid utan kaos?

för människor som ingen vill se

Vi hjälper dig som handläggare på kommunen eller inom den psykiatriska vården. Vi kan vara ett komplement eller det stöd ni behöver för att på sikt kunna hjälpa människor tillbaka till ett fungerande liv i samhället.

Hur är det möjligt?

Här ser vi till människor som samhället helst vill blunda för och hjälper dem till en framtid utan kaos. Vårt arbete visar att utveckling kan ske mot alla odds.

inagårdsmodellen®

- Daglig aktivitet
- Relationer & social träning
- Utveckling av intressen & fortbildning
- Tydlig struktur, dygnsrytm & hälsa
- Hög personaltäthet & adekvat medicinering
- Specialistkompetens
- Löpande kontakt med hemkommun & anhöriga

Vägen ut

För den som vårdats en längre tid i rättspsykiatrisk tvångsvård kan steget ut i samhället vara stort. Här kan vi fylla en viktig funktion i samarbete med öppenvården. Tillsammans med Akademiska sjukhusets rättspsykiatriska öppenvård har vi tagit fram en modell för lyckad hemflytt.

Vill du veta mer? Besök oss under Psykiatridagarna Den 28-29 mars. Eller kontakta oss direkt, så berättar vi mer. www.inagarden.se eller telefon: 0292-508 76

inagården

sen för komplexiteten kring migration, fattigdom och psykisk sjukdom.

– Men problemet kvarstår, säger Jacqueline Walker. Hur berättar du utan att inta en offerroll? Hur behåller du rollen av kraft och makt? Hur berättar du för andra om förhållanden som är hopplöst svåra och ändå behåller din värdighet och styrka?

Ibland kommer folk hon inte känner fram till henne och kommenterar eller frågar något strängt personligt utifrån boken.

– Det ger mig en märklig känsla – av invasion. De tror de känner mig, men det gör de ju inte det. De har läst min bok. Det är en del av min historia, den del jag har valt och är beredd att visa upp. Men även då, hur kan jag behålla makten och värdigheten?

DEN TEORIMODELL HON ANVÄNDER för att visa hur makt och maktlöshet ser ut i samspillet människor emellan och mellan socialarbetare och klienter i synnerhet hittade hon hos antropologen Etienne Wenger och begreppet "Communities of Practice". Denna "gemenskapernas praktik" uppstår då människor med gemensamma intressen kommer samman och i dialog med varandra lär sig och utvecklas av varandras kunskaper och erfarenheter. De utvecklar en gemensam repertoar av resurser – erfarenheter, berättelser, verktyg, olika sätt att ta itu med återkommande problem. Exempel på "Communities of Practice" är brukarorganisationer och intresseföreningar som VågenUt,

RFHL (Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende), Anonyma Alkoholister, Fontänhusrörelsen men också diskussionsfora på nätet och paraplyorganisationer som Rainbow Sweden och nybildade PowerUs.

Jacqueline Walker tar i sin undervisning i socialt arbete Wengers teori till hjälp för att visa vad som händer när man *inkluderar* brukaren. Med ett inkluderande synsätt kan man ta stora steg i kunskapsinhämtning, menar hon, stora kliv i ökad förståelse. Brukarens position och berättelse förs över från offerrollen till en roll som är mera jämbördig socialarbetaren.

– När jag talar om berättande på det sättet tänds ett ljus hos folk: Aha! Och jag säger att det ger inga lösningar, men det ger dig en teori för att kunna tänka på brukare på ett helt annat sätt.

Och hon för in bilden av berättande som många ursprungsfolk har – eller hade, när en speciell symbol förs runt i gruppen. Amerikanska indianer hade pipan som gick runt, den som höll i pipan/symbolen var den som talade. Där är berättaren central och berättelsen medverkar till att ge hela gruppen kraft och styrka.

Och någonstans inom varje person finns en sårbar erfarenhet att relatera till, menar Jacqueline Walker. Att ha blivit lämnad som barn vid något känsligt tillfälle, förlorat en nära, att ha drabbats. Den erfarenheten inom varje människa måste en socialar-

betare – läkare, terapeut, hjälpare – böttna i för att kunna göra ett bra jobb. Erfarenheten av ett tillfälle när makten över din berättelse inte låg i dina händer. Den är viktig att väcka, anser hon, och samtidigt ge verktygen till hur man kan återbörda makten och kraften till brukaren, berättaren.

maria.wallin@socialpolitik.com

LÄS VIDARE

www.powerus.org
om nätverket samt om olika mobiliseringskurser i Sverige och internationellt. PowerUs nästa konferens äger rum i Lillehammer den 2-3 maj 2012.

Cecilia Heule kommer att presentera Mobiliseringskursen vid den första nationella konferensen om familjehemsvård för vuxna den 5-7 september 2012 i Stockholm. www.familjehemskonferensen.se

www.bokus.com Sök på Pilgrim State, Jacqueline Walker. Finns som pocket och CD.

www.wenger-trayner.com
Etienne Wengers definition av Communities of practice: "grupper av människor som delar ett intresse eller en passion för något de gör, för att lära sig att göra det bättre, genom att interagera regelbundet".

ANNONS

ERSTA
SKÖNDAL
HÖGSKOLA

Uppdragsutbildningar våren 2012

Handledarutbildning i psykosocialt arbete, 30 högskolepoäng

Krissamtal med barn som bevittnat våld i sina familjer

– **arbetsmodellen Trappan**, 7,5 högskolepoäng – i samarbete med Rädda Barnen

Uppdragsutbildningar hösten 2012

Socialrätt för arbetsledare, 7,5 högskolepoäng, nätbaserad kurs

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, 7,5 högskolepoäng

Samarbetssamtal/Familjemedling, 15 högskolepoäng, avancerad nivå

Kognitiv beteendeterapi – en introduktion, 15 högskolepoäng

www.esh.se/uppdagsutbildning • uppdag@esh.se • 08-555 051 19

Personligt ombud

En företrädare till hundra procent, på egna villkor

Personer med psykisk ohälsa kan frivilligt och gratis få ett personligt ombud. För att få hjälp till den vård och det stöd de själva anser sig behöva. Men fortfarande inte i alla kommuner.

Text och bild: Linn Johansson

– Jag vet inte hur mitt liv hade varit eller fungerat utan mitt personliga ombud. Nu har jag en trygghet, jag vet att jag kan vända mig till Ylva om det är något. Helt ärligt fattar jag inte hur jag klarade mig innan, säger Inger med eftertryck.

Hon har haft psykisk ohälsa sedan 20-årsåldern. Idag är hon 71 år. Ingers depressioner och ångest kommer i skov; i perioder mår hon bättre, i andra perioder sämre. De senaste tjugo åren har hon även drabbats av tvångssyndrom och har svårt att kasta saker. Det var via organisationen RSMH – Riksförbundet för Social och Mental Hälsa – som Inger fick tipset och nu har hon haft PO i över tio år.

– Livet blir lätt övermäktigt och oroligt för mig. Jag behöver känna trygghet och förtroende, och det gör jag för mitt ombud. Jag har inga anhöriga så detta stöd är extra viktigt.

INGER OCH HENNES OMBUD Ylva Landin har stödsamtal varje vecka. Ylva har också hjälpt henne med överklagan av beslut kring boendestöd samt i kontakter med myndigheter; både med psykiatri och med socialtjänsten. Det har varit av oerhörd betydelse för Inger.

– Jag har så dåliga erfarenheter av och förtroende för dessa myndigheter, särskilt socialtjänsten. Jag skulle inte ens gått dit om det inte vore för att Ylva kan följa med. Jag har svårt att prata för min sak och upplever att jag inte blir riktigt tagen på allvar på grund av min psykiska ohälsa. Men med mitt ombuds hjälp kan jag faktiskt påverka min si-

tuation och mitt liv.

Ylva Landin har arbetat som PO i snart tio år och beskriver sitt jobb som både inspirerande och tragiskt.

– Det är mer regel än undantag att personer inte har de insatser eller annat som de har rätt till när jag träffar dem. Men det kan såklart bero på olika saker; att de inte blivit erbjudna eller krävt det, eller att de inte är motiverade just då. Men ofta lyckas vi hjälpa till att tillgodose de behov och rättigheter som finns.

Ylva beskriver sitt arbete som väldigt varierat. Ena dagen kan det handla om att följa med på ett tandläkarbesök eller möte hos socialtjänsten, den andra kan det istället röra sig om hjälp att diskutera ekonomi eller meningen med livet. Ylva återkommer ofta till fördelarna med att inte vara en myndighet.

– För oss är de inte rädda, säger hon. Det de berättar för oss berättar de sällan för an-

dra. Då kan vi gå i spetsen, och med personens godkännande berätta för exempelvis en läkare hur det ligger till. Då får läkaren i sin tur en helhetsbild som gör att han eller hon snabbare kan ge rätt hjälp.

MÅLGRUPPEN FÖR PO ÄR PERSONER med psykisk ohälsa som är 18 år eller äldre, som har betydande och bestående handlingssvårigheter på viktiga livsområden. Det ska finnas ett omfattande behov av vård, stöd och service eller behov av långvarig kontakt med socialtjänst, psykiatri och andra myndigheter.

– Vi ska nå dem som har det sämst, understryker Ylva. Vi tittar inte så mycket på diagnoserna utan mera på hur de faktiskt har det och hur de mår. Ibland måste vi hjälpa dem att få en diagnos, eller rätt diagnos, så att de i sin tur kan få den hjälp de har rätt till. Vi tar oss tid till alla, kollar om de tillhör målgruppen och gör de inte det så lot-

Maths Jespersen är en av initiativtagarna till PO Skåne.

sar vi dem vidare till rätt instans.

Antingen tar brukaren kontakt med PO-Skåne för att få ett ombud. Ofta är det anhöriga, hyresvärdar, kronofogden eller någon annan myndighet som tipsar. Men PO-Skåne bedriver också uppsökande verksamhet.

– Min erfarenhet är att det går snabbt att skapa ett förtroende, säger Ylva Landin. Många befinner sig i utanförskap. Vi hjälper dem in i systemet, så att de får det som de har rätt till. Man skulle kunna tro att myndigheter som socialtjänsten skulle tycka att det är jobbigt att vi är med på möten, men vi har bara fått positiva reaktioner. Många gånger sker missförstånd på grund av att personen är rädd eller paranoid. Vi kan efter mötet i lugn och ro hjälpa till att förstå vad som egentligen blev sagt eller bestämt. Det gör att också socialtjänsten kan lita på att det de sagt verkligen når fram. Det blir en trygghet för alla parter.

Jag träffar Ylva över en fika, precis så som hon kan träffa de personer som hon har kontakt med. PO-Skånes ombud har nämligen inte några kontor.

– Det skiljer oss från de ombud som är anställda av kommunen. Vi anser att kontor symboliserar en maktposition, vi vill vara tydliga med att vi inte är ytterligare en myndighet. Därför träffar vi brukarna hemma hos dem eller på stan, och jobbar en del hemifrån. Det gör att vi fortare skapar allians och därigenom förändring, menar Ylva.

PO-SKÅNE ÄR EN ORGANISATION för fristående personliga ombud vars syfte är att ta till vara brukares och anhörigas erfarenheter och kunskaper. Verksamheten startade i RSMH-Skånes regi som ett av tio statligt fi-

”Jag behöver känna trygghet och förtroende, och det gör jag för mitt ombud.”

nansierade försöksprojekt 1995. År 2000 permanentades den i den nya organisationen PO-Skåne, som bildades gemensamt av Skåneavdelningarna inom RSMH och Schizofreniförbundet. Det är bara kommunerna som kan söka statliga medel till personliga ombud, men kommunerna kan sedan välja att sluta avtal med en fristående entreprenör som exempelvis PO-Skåne.

Både ombud i kommunal regi och inom PO-Skåne ska arbeta fristående från myndigheter och vårdgivare, men Ylva tror att det är svårare att trycka på kommunen i olika frågor när man är anställd i kommunen.

– Vi som utomstående organisation kan nog stå på oss mer när det gäller exempelvis överklagningar. Vi biter ju inte den hand som föder oss, har inga dubbla lojaliteter och på det sättet tror jag det är lättare för oss.

Det finns inget ansökningsförfaranden eller några blanketter inom PO-Skåne. Det ska vara lätt att ta kontakt, även för brukare som kan vara svåra att nå ut till men som kan-

Ylva Landin har bara mött positiva reaktioner som personligt ombud.

ske allra bäst behöver ett ombud. Många är rädda för administrativa procedurer och därför sker både inledning och avslutning av en PO-kontakt muntligen.

En anställd inom PO-Skåne arbetar väldigt fritt och har möjlighet att förlägga sina 40 arbetstimmar hur han eller hon vill. Inger tycker dock att en organiserad och uttalad helgtjänstgöring hade gjort livet tryggare.

– Jag vet att jag alltid kan vända mig till Ylva, men samtidigt vill man ju inte vara till besvär på helgen. Då hade det varit skönt att kunna kontakta någon som faktiskt har en helgtjänst.

PO-Skåne ställer krav på att deras ombud har högskoleutbildning – för att kunna möta tjänstemän inom kommun eller landskap på en någorlunda jämbördig nivå och för att kunna vara insatt i aktuell lagstiftning. Majoriteten av ombuden är socionomer, men även jurister förekommer.

– Vi ser det ur ett rättighetsperspektiv, säger Maths Jespersen, en av initiativtagarna bakom PO-Skåne. PO är till för att stärka patienternas rättigheter genom att få stöd att driva igenom saker som de vill. Idag råder en stark obalans i makten mellan den enskilde och vården. PO ger stöd och styrka att själv ta itu med sitt liv, ofta sker verkliga vändpunkter.

MATHS MENAR ATT KÄRNPUNKTEN i verksamheten är att man företräder brukaren och ingen annan; inte de anhöriga, inte kommunen, inte grannen. I detta ligger även att man som PO ska vara beredd att ligga lågt och inte gripa in i det som personen själv inte vill, även om många andra runt omkring önskar det.

– Det är inte alltid som brukaren har samma prioriteringar som socialtjänsten. För den enskilde är det kanske viktigare att skära ner på antalet mediciner eller diskutera existentiella frågor än att ordna sysselsättning eller en annan bostad. Man prioriterar olika och här ska PO stå helt på den enskildes sida.

Under tre år, i samband med psykiatrire-

formen i mitten av 90-talet, bedrevs både kommunala och organisationsbaserade försöksverksamheter med personliga ombud på tio orter i landet. Socialstyrelsens utvärdering av de tio försöksverksamheterna visade goda resultat för brukarna.

– Det var ett av de förslag i reformen som verkligen har bäring och ger föränderliga effekter, både ekonomiskt och för den enskilda brukaren. Utvärderingen visar att kostnaderna går upp i början för kommunen eftersom ombuden hjälper personen att få tillgång till rättigheter som man inte utnyttjat, men efter ett par år sjunker kostnaderna eftersom personerna klarar sig bättre själva, menar Maths.

År 2000 gav regeringen i uppdrag åt Socialstyrelsen och länsstyrelserna att bygga upp och utveckla permanenta och landsomfattande verksamheter med personliga ombud. Men det har inte följts av någon lagstiftning om att PO är en skyldighet för varje kommun, vilket innebär att många fortfarande saknar PO.

– Det finns alltså indikationer i olika riktning, sammanfattar Maths.

Samtidigt som statliga stimulansmedel fortsätter att betalas ut och Socialstyrelsen vill utöka verksamheten till att inbegripa även neuropsykiatriska funktionshinder så saknas den lag som skulle införa PO i hela landet.

– Min förhoppning, säger Ylva, är att kommuner som inte ännu har ombud satsar på det. Människor ska inte få må så fruktansvärt dåligt som många gör – alla måste ha en chans.

Inger vill också se fler ombud, för att de kan komma in tidigt och på så sätt bidra till stora förändringar i människors liv. När jag ber henne beskriva PO med tre ord, säger hon:

– Viktigt, viktigt, viktigt! Viktigt för mig, viktigt för många andra, viktigt eftersom ombuden företräder oss till 100 procent – på våra villkor och efter våra behov.

linn.johansson@gmail.com

Övertron på piller

I USA säljs och knapras psykofarmaka i mängder

Psykofarmaka gör mer skada än nytta för individen och innebär enorma kostnader för samhället. Det hävdar Robert Whitaker i sin senaste bok om den amerikanska psykvården.

Text: Ingemo Orstadius

Bild: B.C. Colen, ADIL

Författaren och journalisten Robert Whitaker är på besök i Göteborg för att berätta om sin bok *Anatomy of an Epidemic*. Trots att han är en känd debattör som föreläser över hela världen, så är detta hans enda framträdande i Sverige. Det är synd, för hans budskap är omtumlande och minst sagt kontroversiellt.

Robert Whitaker arbetade i slutet av 1990-talet som vetenskapsjournalist på Boston Globe. Tillsammans med en journalistkollega skrev han en serie medicinska artiklar som handlade om de häpnadsväckande undersökningar som Världshälsoorganisationen genomfört med patienter med schizofreni. Studierna visade att personer som drabbats av sjukdomen i USA och resten av i-världen aldrig återhämtade sig utan blev kroniskt sjuka, medan de som levde i ett fattigt land, som Indien eller Nigeria, ofta blev helt återställda efter en kort tids behandling.

ROBERT WHITAKER BLEV MINST SAGT överraskad, eftersom han på den tiden trodde att psykofarmaka fixade en kemisk obalans i hjärnan och därför var nödvändiga i behandlingen av schizofreni.

– Vi skrev bland annat om experiment i USA där schizofrenipatienterna tvingades sluta medicinera. Det tyckte vi var oetiskt. Man skulle ju aldrig ta ifrån en diabetiker hans insulin, så varför förvägra någon med schizofreni att ta sin antipsykosmedicin?

Artikelserien gjorde Robert Whitaker intresserad av ämnet och han skrev sin första bok *Mad in America*.

– Den var kontroversiell och min agent rådde mig att aldrig mer skriva om ämnet, säger han.

Därför dröjde det tio år innan han skrev *Anatomy of an Epidemic*. I den boken pekar han på vilka konsekvenser överförskrivningen av psykofarmaka i dagens USA får.

– Alltihop började med att Thorazine introducerades på ett mentalsjukhus i USA 1955. Thorazinet, som var ett psykofarmaka, betraktades som en revolution när det kom. Det jämfördes med upptäckten av penicillinet inom allmänmedicinen, säger Robert Whitaker.

FÖRVÄNTNINGARNA VAR HÖGA inom psykiatri; äntligen fanns ett botemedel mot alla psykiska sjukdomar. 1988 kom efterföljaren

”Vi borde läsa Shakespeare som säger att förmågan att bli galen finns inom oss alla”

Prozac, som ansågs ännu bättre. Det amerikanska folket matades med teve-reklam som påstod att depression berodde på serotoninbrist i hjärnan. Genom att tillföra serotonin skulle problemet vara löst. För många var det en ren lättnad att det nu verkade finnas en fysisk förklaring till deras psykiska problem. Men Robert Whitaker menar att folk blivit vilseledda.

– Vetenskapsmän konstaterade redan 1984 att teorin om serotoninbrist var felaktig. 2002 kom även psykiatriprofessorn Stephen Stahl fram till precis samma sak i sina undersökningar, vilket är intressant med tan-

ke på att han är en person som gillar molekyler och väldigt gärna ville tro på historien om serotoninbrist.

Myten om serotonin lever dock kvar hos cirka 85 procent av det amerikanska folket och det finns starka ekonomiska intressen bakom. Läkarna förser cirka 10 procent av den vuxna befolkningen med antidepressiv medicin. Det är patienterna själva som efterfrågar medicinen när de besöker sin husläkare för att de exempelvis har sömnproblem eller ligger i skilsmässa.

– 25 procent av alla kvinnor i åldern 18-65 år använder antidepressiv medicin. En del män tycker att det här är bra. Fruarna är lättare att leva med; de tjatar inte så mycket, säger Robert Whitaker.

Han ser ut över publiken och ger oss en tankeställare: Om nu medicinerna vore så verkningsfulla som de påstås vara, hur kommer det sig då att antalet psykiskt sjuka

fortsätter att öka dramatiskt i USA?

1955 fick 355 000 vuxna amerikaner sjukersättning från staten på grund av psykisk ohälsa. 1985 var motsvarande siffra uppe i 1,25 miljoner och i dag överstiger den 4 miljoner.

Långt fler har en psykiatrisk diagnos; cirka 30 miljoner amerikaner i åldern 18-65 år; det vill säga en tiondel av den vuxna befolkningen.

FORSKNINGEN VISAR ATT PSYKOFARMAKA i längden inte bara är verkningslösa, utan också farliga. Hjärnan anpassar sig till medicinerna, vilket kan skapa nya problem hos patienten. Läkaren kan då skriva ut nya läkemedel, som inte heller fungerar efter ett tag. Resultatet blir att många patienter blir kroniskt sjuka.

– I USA är det praxis att låta personer med en schizofrenidiagnos ta medicin livet

ut, vilket leder till kronisk sjukdom och svåra biverkningar som exempelvis stor viktuppgång och minnesproblem. Det finns bra research som förklarar varför, hävdar Robert Whitaker och hänvisar till Nancy Andreasen, framstående hjärnforskare och psykiatriker, som i sin forskning visat att hjärnan krymper vid långvarigt bruk av psykofarmaka.

DET SOM OROAR ROBERT WHITAKER allra mest är utvecklingen bland de unga. Under en tjugårsperiod ökade antalet ungdomar som fått en psykiatrisk diagnos från 16 200 personer 1987 till 561 569 personer 2007. I dagens USA ligger siffran på över 600 000 och det är numera vanligare att barn får en psykiatrisk diagnos än en fysisk. Så små barn som tvååringar, medicineras för att de har problem med sin impuls kontroll.

– Det kanske är bekvämt, men det finns inga bevis för att barn i längden blir hjälpta av psykofarmaka. Ingen frågar sig heller om det är bra för det enskilda barnet, som drabbas av svåra biverkningar i form av magproblem, viktuppgång, diabetes och motoriska tics.

Statistiken visar att gruppen fosterhemsplacerade barn och ungdomar är överrepresenterad. Där har i stort sett alla någon form av psykiatrisk diagnos och får flera olika mediciner.

– Några av de här barnen kommer så

småningom att bli bipolära som en följd av sin långvariga medicinering, säger Robert Whitaker.

Konsekvenserna för individen och samhället i stort oroar honom. Han menar att psykofarmaka blivit lösningen på den psykiska ohälsan eftersom amerikanerna vill ha "a quick fix".

– Men det är kontraproduktivt för samhället. Vi uppmanas att se på oss själva som veka och hjälplösa inför de känslomässiga svårigheter vi hamnar i. Det är inte bra för samhället! Vi behöver en filosofi som upp-

"Stöd från andra patienter som tillfrisknat, motion, yoga och diet, är förutom terapi, några exempel på alternativ till psykofarmaka."

muntrar oss att vara smarta, handlingskraftiga och dugliga för att kunna hantera de problem vi ställs inför. Svårigheter är också en del av livet.

Statens utgifter för mediciner och sjukhusvård är enorma. 2001 var kostnaden 85 miljarder dollar, 2007 hade den ökat till 170 miljarder dollar och 2015 förväntas den ligga på det dubbla.

– Samhället har inte råd med detta, säger Whitaker med eftertryck.

Han har givetvis fått kritik från fackfolk som tycker att han oroar allmänheten i onödan. Men han har också fått många positiva reaktioner från läkare som säger "Varför fick jag inte lära mig det här under min utbildning? I fortsättningen kommer jag att tänka mig för innan jag skriver ut psykofarmaka."

ROBERT WHITAKER BLIR NUMERA insläppt i psykiatrins finrum. Han föreläste nyligen på ett fullsatt möte hos American Psychiatric Association och han inbjuds till de "great rounds" som finns på medicinutbildningarna runtom i USA, dit vanligtvis endast professorer har tillträde. Han är en engagerad talare som kan sitt ämne. Psykiatrikernas språk är evidensbaserat och för att nå dem måste han prata deras språk. Han ägnar mycket tid

åt att visa statistik och referera till vad olika forskare kommit fram till.

– Det är "deras folk" som har gjort undersökningarna, inte jag. Som reporter pekar jag bara på resultaten och säger "titta vad de har funnit". Min roll är att informera och få i gång en debatt.

Folk har rätt att veta vilka konsekvenserna är vid långvarig användning av psykofarmaka. Hur ska de annars kunna göra riktiga val? Forskarna anser att psykofarmaka

ANNONS

Baggium Vård & Behandling - En hel vårdkedja

Vår styrka på Baggium Vård & Behandling är vår mångkulturella kompetens och att vi har en hel vårdkedja där vi kan möta den ungas behov för en individuell lösning. Vi erbjuder konsulentstödda familjehem och små hemlika HVB-enheter i både lantlig- och stadsmiljö, med möjlighet till utslussning till eget boende. I 19 år har vi arbetat med att skapa goda behandlingsalternativ i Västra och Södra Sverige. Vi erbjuder centrala resurser med bl.a. legitimerade psykologer och en integrerad skolverksamhet. Vår behandlingspersonal är utbildad i BBIC, ART, MI och LF. Vi har ramavtal med 70 svenska kommuner.

Våra tjänster:

- HVB-hem
- Familjehem
- Öppenvård
- Eftervård
- Resursskolor
- Psykologenhet

Målgrupper:

- Invandrarungdomar i riskzonen
- Ensamkommande flyktingbarn & ungdomar 12-20 år.
- Vård & Behandling av flickor och pojkar 12-22 år.
- Placeringar enligt SoL och LVU.

BAGGIUM VÅRD & BEHANDLING AB

För mer information om våra enheter och tjänster besök:
www.baggiumvob.se

www.baggiumvob.se

fyller en funktion under en kort tid. Därför har de en plats i vården, men en annan plats än den i dag, menar Robert Whitaker.

– Personligen tycker jag att psykofarmaka ska användas så lite som möjligt. I det långa loppet blir de en fälla och vi bör försöka hjälpa så många som möjligt att sluta använda dem.

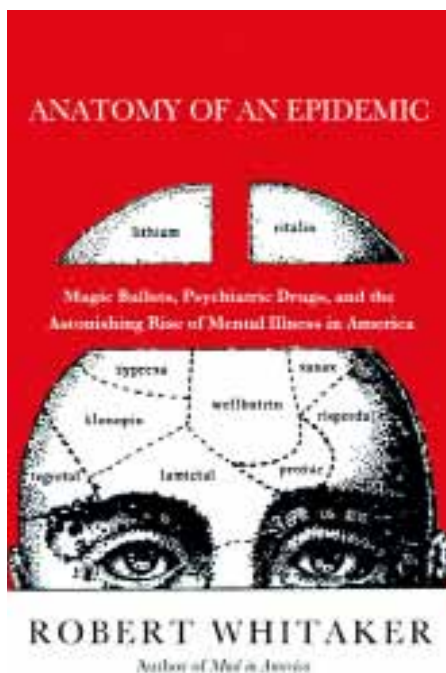
Så vad gör vi istället? Vi borde läsa Shakespeare, tycker Whitaker och citerar dramatikern som säger att "förmågan att bli galen finns inom oss alla".

– Vi kan alla bli psykotiska om fel saker händer oss. Vem som helst kan gå över gränsen; det räcker med att låta bli att sova fem dygn i sträck. Men ingen behöver fastna i psykos. Det går att komma tillbaka, menar Whitaker och visar detta genom att flytta sig mellan talarstolen och bordet bredvid, och tillbaka igen.

– Vi måste se till hela människan och hitta andra lösningar, säger han och refererar till olika undersökningar med goda resultat.

Han nämner en studie i Finland som ett positivt exempel. Olika former av terapi användes och endast 29 procent av de psykosdrabbade patienterna medicinerade. Efter fem år var över 80 procent symptomfria och kunde arbeta.

Stöd från andra patienter som tillfrisknat, motion, yoga och diet, är förutom terapi, några exempel på alternativ till psykofarmaka. Robert Whitaker ser små tecken på

Robert Whitakers bok *Anatomy of an Epidemic* utnämndes till bästa undersökande journalistik 2010.

förändring, bland annat hos patienterna själva. En del får helt enkelt nog. De vill inte längre vara patienter.

– Jag känner folk som blivit bra och åter-

anpassat sig till samhället. De jobbar i dag som advokater, läkare eller entreprenörer. Men de vill inte prata om sina erfarenheter av långvarig och felaktig medicinering. I stället försöker de nu bli "odiagnostiserade", säger Robert Whitaker.

ingemo.orstadius@telia.com

LÄS VIDARE:

www.robertwhitaker.org

Robert Whitaker, amerikansk journalist och författare som framförallt skriver om medicin, vetenskap och historia. 1999 nominerades han till Pulitzer Price for Public Service. Han har skrivit flera böcker, bland andra *Mad in America* och *Anatomy of an Epidemic*. För den senare vann han 2010 Investigative Reporters and Editors book award för bästa undersökande journalistik.

Robert Whitaker föreläste på inbjudan av Familjevårdsstiftelsen i Göteborg den 14 november 2011.

www.familjevårdsstiftelsen.se

ANNONS

Våld i nära relationer...

Utväg Skaraborg är en myndighetsövergripande samverkan i arbetet mot våld i nära relationer.

UTVÄGSMODELLEN – bygger på en helhetssyn när det gäller våldet, familjen, samhället och dess insatser.

Utbildningar anordnas:

- Att leda gruppverksamhet för barn som upplevt våld i familjen inkl. parallell föräldragrupp. Den 23-25 maj i Skövde, 3 dagar.
- Att leda gruppverksamhet för kvinnor som upplevt våld i en nära relation. 23-25 maj i Skövde, 3 dagar.

forts.

- Att leda gruppverksamhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning. "Schyssta relationer". Den 9-10 maj i Skövde, 2 dagar.

Planerade utbildningar hösten 2012; se vår hemsida www.utvag.se

För information och anmälan/intresseanmälan se hemsidan www.utvag.se

Med barnet i fokus

Utredning • Behandling • Akut placering

Målsättningen med en behandlingsplacering på FAM-huset är att skapa förutsättningar för föräldrarna att själva kunna ta hand om sitt barn och sin livssituation.

Vid utredningar arbetar FAM-huset efter BBIC, Barns Behov I Centrum. Barnet placeras i mitten - och runt omkring finns de faktorer som påverkar barnets välbefinnande och möjligheter att utvecklas. Med barnet i fokus tar vi därför emot hela eller delar av familjen.

Välkommen att ta en kontakt med oss!

Tel: 033 - 21 01 62 • Fax: 033 - 21 01 63

E-post: fam-huset@fralsningsarmen.se

FAM huset • Hagvägen 11 • 513 32 FRISTAD

www.fam-huset.se

Pillerindustrin

Hur mycket är det vi aldrig får veta?

De kallades först lyckopiller, SSRI-preparaten. De anses ha revolutionerat vardagen för människor med psykisk ohälsa och depression. Är det så?

Text: Lars Ekvall

Bild: Beth Page

Sedan Prozac (fluoxetin) introducerades för snart 25 år sedan har läkemedlet förskrivits till över 80 miljoner personer över hela världen. Förväntningarna på preparatet var stora, och efter Prozac har det dykt upp en rad olika SSRI-preparat på marknaden. Nu börjar emellertid såväl preparatens effekt som läkemedelsföretagens agerande att ifrågasättas.

Synen på SSRI-preparaten har sedan introduktionen av Prozac blivit mer nyanserad och kritisk. Långt ifrån alla som äter något av preparaten upplever någon förbättring, eller blir endast delvis hjälpta.

I The New York Review of Books i somras gick skribenten Marcia Angell så långt att hon ifrågasatte om SSRI-preparaten har någon effekt över huvud taget. Det gör hon bland annat med utgångspunkt från studier av psykologiprofessorn Irving Kirsch. I en studie från 2008, redovisad i PLOS Medicine, gick han igenom såväl publicerade som icke publicerade resultat av studier rörande antidepressiva läkemedel.

SAMMANLAGT RÖRDE DET SIG OM 42 studier av sex olika läkemedel (Prozac, Paxil, Zoloft, Celexa, Serzone och Effexor). De flesta visade inte på någon effekt av läkemedlet i fråga. Kirsch och hans medarbetare kom fram till att de placebos som använts var till 82 procent lika effektiva som läke-

Prozac kallades först för lyckopiller, men idag ifrågasätts SSRI-preparaten av alltfler.

medlen. Även i tidigare studier har han visat att placebos var tre gånger effektivare än ingen behandling alls, och att även läkemedel som inte kan förväntas ha effekt på depressioner i praktiken har det. Det har fått Kirsch att dra slutsatsen att antidepressi-

va preparat förmodligen inte är effektivare än placebos.

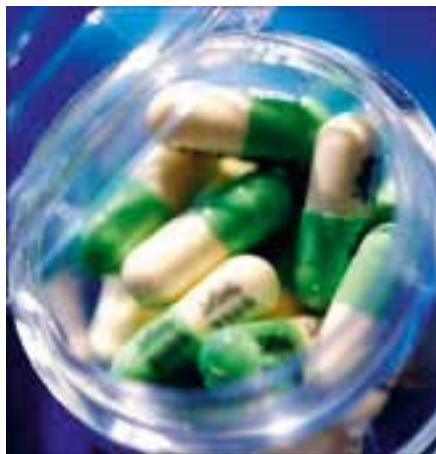
Nu finns det naturligtvis såväl forskare, som behandlare och patienter, som med stöd av andra studier och såväl beprövad som egen erfarenhet, med bestämdhet kan häv-

da det motsatta, nämligen att SSRI-preparaten visst har effekt. Utan att ta ställning i den frågan kan man konstatera att Kirsch tar upp en väldigt viktig fråga, nämligen läkemedelsföretagens inflytande över vad som utgör en psykisk störning och hur dessa störningar ska diagnostiseras och behandlas.

Problemet med att medicinska tidskrifter och läkemedelsföretag endast publicerar positiva resultat är något som också tas upp i andra artiklar. Erick Turner och hans medarbetare visar i en artikel i New England Journal of Medicine, att genom att undanhålla negativa studier från publicering får man de antidepressiva preparaten att framstå som mycket effektivare än de i verkligheten är. Av de 74 studier de gick igenom var det endast 37 som visade positiva resultat. De resultat som publicerades gav emellertid intryck av att 94 procent av utförda studier på antidepressiva preparat visade på att preparaten var effektiva, medan det i verkligheten endast var 51 procent.

ETT ANNAT PROBLEM RÖR DET SÄT på vilket resultaten från studier publiceras. För att kunna bedöma vetenskapliga artiklar är det för forskare och kliniker viktigt att kän-

”Kirsch och hans medarbetare kom fram till att de placebos som använts var till 82 procent lika effektiva som läkemedlen”

na till författarskap, författarens/författarnas eventuella intressen och ursprunget till artiklarna. Sedan 1985 finns det riktlinjer – formulerade av The International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) –

för hur vetenskaplig publicering ska gå till. För att stå med som författare till en vetenskaplig artikel ska man:

1. bidra väsentligt till antingen utformning och design av studien eller insamlande av data, eller analys och tolkning av data.
2. skriva utkastet eller vara med och kritiskt omarbeta det
3. vara ansvarig för slutgiltigt godkännande av manuskriptet.

ENLIGT EN ARTIKEL AV Alastair Matheson, publicerad i PLOS Medicine, inte bara kringgår, utan också utnyttjar läkemedelsföretag dessa riktlinjer för att på ett olämpligt sätt ange författarskapet. Företagen, skriver Matheson, inser att ursprunget till en artikel är av stor betydelse för hur den kommer att mottas. De knyter därför till sig så kallade KOL:s (Key Opinion Leaders), det vill säga inflytelserika läkare och specialister, som – ofta mot rundlig ersättning – på olika sätt förväntas marknadsföra företagens produkter. Genom att göra KOL:s delaktiga i studier, och låta dem stå som författare, utan att de egentligen varit delaktiga i den omfattning som var avsikten med de av ICMJE uppställda kriterierna, får man det att se ut som om artiklarna har ett akademiskt ursprung.

ANNONS

Först kläcktes idén att **dokumentera** över internet

sedan föddes vår nya produktidé:

**kvalitetssäkra journal,
dokument och uppföljning**

Våra över 120 nöjda kunder finns inom

**HVB, LSS, familjehem, IFO,
personlig assistans, äldreomsorg**

www.isoxxvb.se

Nectar Systems AB, 0451-89300

»De såg det friska i mig«

KLIENT PÅ IRIS UTVECKLINGSCENTER

Sedan 1986 erbjuder vi individuell behandling för människor med läkemedelsberoende/missbruk och psykisk ohälsa. Vi finns i Mullsjö, Enköping, Stockholm, Göteborg och Jönköping. Läs mer om oss och våra behandlingar på **www.irisutvecklingscenter.se**.

Iris
UTVECKLINGSCENTER

ETT TREDJE PROBLEM, som Marcia Angell tar upp i en andra artikel i The New York Review of Books, gäller användandet av läkemedel "off-label". Med "off-label" menar man förskrivning och användning av läkemedel utanför de områden för vilka de är godkända av olika länders läkemedelsmyndigheter. Om redan godkända läkemedel testats utan resultat, om nya vetenskapliga rön kommit fram, eller om det saknas läkemedel för en indikation, har en läkare rätt att förskriva ett läkemedel "off-label". Den här möjligheten är något som läkemedelsföretagen utnyttjar för att förmå läkare att förskriva just deras preparat, skriver Angell. Under de fyra senaste åren har fem företag erkänt och fått betala hundratals miljoner i skadestånd för illegal marknadsföring av psykoaktiva droger; AstraZeneca, Pfizer, Eli Lilly, Bristol-Myers Squibb och Forest Labs.

RESULTAT AV ATT DET HUVUDSAKLIGEN är positiva resultat som publiceras i vetenskapliga tidskrifter, och av de olika metoder läkemedelsföretagen använder sig av för att

marknadsföra sina produkter, är att det kommer ut läkemedel på marknaden, som inte borde göra det, att läkemedel förskrivs på ett olämpligt sätt, och att forskningen leds i "fel" riktning. De som får betala för detta är i slutändan patienterna.

lars.ekvall@ananke.org

Lars Ekvall är anställd på Svenska OCD-förbundet Ananke. samt sitter i redaktionskommittén för Nytt om OCD. OCD står för Obsessive Compulsive Disorder d v s tvångssyndrom.

Marcia Angell är Senior Lecturer i Social Medicine vid Harvard Medical School och tidigare chefredaktör för The New England Journal of Medicine. Hennes senaste bok är The Truth About the Drug Companies: How They Deceive Us and What to Do About It, Random House, New York 2004. Irving Kirsch är professor i psykologi vid University of Hull i England och University of Connecticut i USA. Han är också Associate Director på Programmet för placebo-studier vid Harvard. Alastair Matheson är fil.dr i utvecklingsbiologi, och arbetar, som oberoende konsult, med cancerforskning, vid Fondation A.R.C.A.D. i Frankrike.

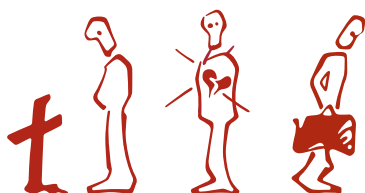
Tilläggas kan att i USA måste alla studier av läkemedel anmälas i förväg till FDA (US

Food and Drug Administration). Om två studier visar att läkemedlet är effektivare än placebo godkänns det i allmänhet för försäljning, oavsett om det finns ett större antal studier som inte visar på någon effekt. Resultaten från de studier som inte publiceras förvaras hos FDA, som betraktat dem som konfidentiell egendom. Kirsch fick tillgång till de icke publicerade resultaten efter att ha åberopat Freedom of Information Act.

ANNONS

Möter du människor i svåra situationer?

Dödsfall? Sjukdom? Andra förluster?

Vi erbjuder kurser i hur du möter och hjälper andra i sorg, kris och förändringsprocesser.

Diplomeringskurs - Möta andra
Stockholm 2-4 maj alt. 9-11 juli

Certifieringskurs - Hjälpa andra
Stockholm 23-27 april, 14-18 maj alt. 2-6 juli
Göteborg 7-11 maj Malmö 21-25 maj

08-33 50 40
www.sorg.se

- Vi välkomnar familjer, barn med föräldrar samt familjer som väntar barn.
- Vårt behandlingsarbete sker dygnet runt i en miljöterapeutisk anda och utgår från en systemteoretisk grundsyn.
- Vi arbetar för en positiv, bestående förändring som vi tror utvecklas bäst om man själv är en aktiv del av förändringsprocessen.
- Behandlingsarbetet utgår från individuella genomförandeplaner.

Läs mer på www.kangurun.se

Gråbrödragatan 9
532 31 Skara
Tel 0511 - 34 66 70
info@kangurun.se
www.kangurun.se

Blir inte sedda

De känner sig inte lyssnade på och de får inga förklaringar till sina föräldrars missbruk eller psykiska sjukdom.

Text och bild: Linn Joahnssoon

Föreningen Maskrosbarn har intervjuat 50 ungdomar mellan 14 och 19 år som lever i familjer med missbruk och/eller psykisk ohälsa. Sju av tio upplever inte att myndigheterna lyssnar på dem. Åtta av tio har inte mött någon vuxen som förklarat föräldrarnas diagnos eller sjukdom.

Intervjувaren visar g enomgåendepå bristande delaktighet, känslan av att inte bli tagen på allvar och bristande information. Självklart fanns även de med positiva erfarenheter, men de var mer undantag än regel. Och bara ett fåtal kände över huvud taget till Barnkonventionen och barns rättigheter.

Stödet som de önskar? En sko-

Thérèse Eriksson och Sandra Patel som genomfört Maskrosbarns studie.

la med fler kuratorer och annat vuxenstöd. Att psykiatri och beroendevården ger information om vad psykisk ohälsa och missbruk innebär samt vilket stöd som finns att få. Att socialtjänsten tar sig tid till enskilda möten med dem och ger rak och tydlig information.

– Myndigheter behöver samarbeta bättre med oss, säger Thérèse Eriksson från Maskrosbarn, som vill skapa barnombud som kan verka som ett stöd för ungdomar i kontakten med olika myndigheter och sprida kunskap till barn om deras rättigheter.

linn.johansson@gmail.com

www.maskrosbarn.org
Socialpolitik nr 1/2010 om Maskrosbarn eller www.socialpolitik.com/arkiv

Barn ska få stöd

Barnrättsbyrån i Stockholm kan erbjuda enskilda barn och unga praktisk hjälp, stöd och rådgivning.

Text och bild: Anna Fredriksson

Bråkigt hemma? Utsatt för brott eller själv åtalad? Ensam och ledsen? Nu är alla barn och unga upp till 21 år välkomna till Barnrättsbyrån i Stockholm för att få hjälp att hitta rätt bland myndigheter och få sina rättigheter tillgodosedda. Inga speciella krav ställs.

Det är Ersta Diakoni som startar Barnrättsbyrån. Pengar kom-

Maskrosbarn har stödgrupper för barn i familjer med missbruk och psykisk ohälsa.

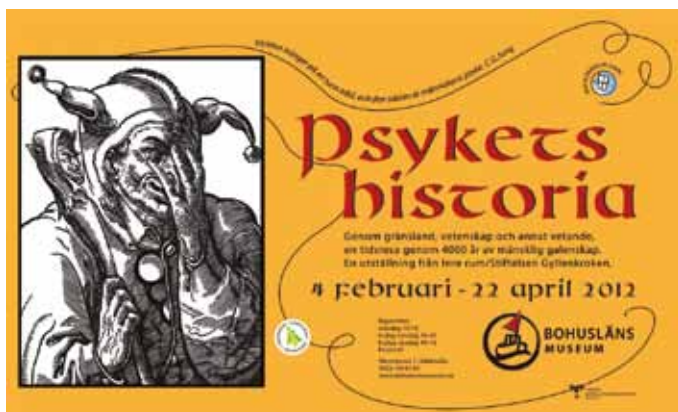
Denise Madsen från Maskrosbarn, Maria Soares Lindberg och Jonas Söderlund från Barnrättsbyrån.

mer också från World Childhood Foundation, Stockholms stad och Gälöstiftelsen. Man vill jobba praktiskt och kombinera socialt arbete med juridik. Bland de som hittat till byrån finns ensamkommande flyktingbarn och barn som upplever att de inte fått komma till tals i föräldrarnas vårdnadstvister.

–Vi har också slagits av att små saker inte blir gjorda, som kan lösas enkelt, säger Maria Soares Lindberg från Barnrättsbyrån.

ordomening@hotmail.com

ANNONS

Kognitiva Relationella Institutet 2-årig grundutbildning i Kognitiv Relationell Psykoterapi

Med den kognitiva terapins tradition i sokratisk filosofi och den relationella terapins grunder i affektteori och anknytningsteori, startar Kognitiva Relationella Institutet en grundläggande psykoterapiutbildning, motsvarande Steg 1, på 4 terminer.

Kursstart: 5 sept 2012

Kursdag: Onsdagar

Pris: 24 000 kr/termin exkl. moms

Ansökan: Senast 30 april 2012

Info: Calle Fjellman 0708-20 49 69
Lars-Christer Karlsson 08-35 00 03

Jörgen Herlofson 0707-55 58 30
www.krinstitutet.se

EL SISTEMA i Hammarkullen får barnen att
älska musik och lärande, men också att
respektera sig själva och varandra.
En kraft som gärna spiller över till familj,
skola och närsamhälle.

KRAFTEN

i El Sistema

*Musik som byggs av glädje,
gemenskap och stolthet*

Text: Ingemo Orstadius

Bild: Bibbie Friman

Tolv flickor och två pojkar sitter med sina instrument i en halvcirkel framför svarta tavlan. De flesta spelar fiol, resten cello. I notställen står temat ur *Nya världen* av Antonín Dvorák. Tre lärare går runt och hjälper till med stämningen. Det tar sin tid, men väntan fyller en viktig funktion. Eleverna lär sig ta hänsyn till varandra. När instrumenten låter bra kan helnoter och fjärdedelsnoter förklaras och barnen får spela för att känna skillnaden. Momentet är inte helt enkelt, men i sången *Babompa* kan alla hänga med.

Ett populärt inslag under lektionen är att härma melodier. En elev i taget hittar på en egen melodi på fyra toner och de övriga repeterar. Inslaget skapar självkänsla och respekt för de övriga i orkestern. Efter några vändor, får barnen lära sig skillnaden mellan crescendo och diminuendo och sedan öva på det när de spelar stycket av Dvorák. Och plötsligt låter det musik!

Trots att det är sen eftermiddag är koncentrationen nästan total. När någon pratar, sätter läraren resolut stråken på huvudet och genast blir det tyst igen. Men efter avslutningssången *Havet* får eleverna brått att plocka ihop sina instrument. Det är onsdag och snart börjar Vänstay, veckans höjdpunkt.

VI HINNER FÅ EN SNABB PRATSTUND med ett par elever. Tioåriga Sara Nihad Salih, har bara varit med i El Sistema-Hammarkullen i tre månader; dessförinnan gick hon ett halvår i ”vanliga” kulturskolan.

– Jag gillar att spela fiol och har fått många nya kompisar i orkestern, säger Sara och tillägger att hon också uppskattar utflykterna som barnen gör och alla de besök de får.

Visst har hon träffat Gustavo Dudamel och visst är hon stolt över att ha fått hans autograf, men det allra bästa med El Sistema är den positiva påverkan som musiken har på henne.

– Ibland är jag arg när jag kommer hit, men jag lugnar ner mig när jag spelar. Och när jag går ut härifrån känns det bra, även om spelningen gått dåligt. Det viktigaste är att tycka att det är kul medan man spelar, säger Sara.

Rinora, jämnårig med Sara, hade också gärna spelat fiol. Men eftersom violingruppen redan var full fick hon välja ett annat instrument.

– Först provade jag trumpet i en månad. Men trumpeten har ju bara tre knappar och det gillade jag inte. Nu spelar jag klarinett i stället. Det är mycket roligare. Jag tycker att

det låter fint när vi spelar *Havet* och *Djupt inne i ditt öga*.

EFTER LEKTIONEN BLIR DET EN KVARTS paus innan Vänstay drar i gång. Processledaren Johanna Ericsson ställer sig vid ingången till bamba (göteborgska för skolmatsal) där ett hundratal personer väntar, stora som små. Så fort Johanna höjer rösten tystnar alla. Hon ger en snabb, men tydlig information om vad som gäller beträffande ytterkläder och telefoner och berättar att Vänstay i dag har besök av symfonikerna. Sedan tar hon alla i hand; stora som små. Några får en kram i stället, andra en puss på kinden. Jo-

hanna tar sig tid, ställer frågor om lillebror och kikar in i en barnvagn. Det märks att hon är lika omtyckt som respekterad, bland barn och föräldrar.

När alla hittat en plats antrar Johanna scenen och leder Vänstaysången. ”Alla säger hej, hej! – Nu är vi på Vänstay! – Här är alla coola – på Hammarkulleskolan!” Publiken svarar som ett eko efter varje mening och alla sjunger tillsammans ”Vill ni va med i vårt gäng? Vi har det bra kom med och häng! El Sistema yeah, (sex klappar) El Sistema yeah! YEAH!”

Vänstay är ett forum för gemenskap, där man jobbar mycket med ”förebildning”.

Lezan begrundar trombonens förtjänster när blåsarna från symfoniorkestern är på besök.

Denna utbildning med hjälp av förebilder varierar; vissa onsdagar är det besök av proffsmusiker från Göteborgs symfoniker eller från GöteborgsOperan, andra av studenter från

”På den första föräldraträffen kom bara tre–fyra personer, men på det sista 200!”

Högskolan för scen och musik. En gång i månaden är det konsert med den egna kören och orkestern.

– Vi äter alltid något tillsammans och någ-

ra gånger per termin har vi ”Spräng gränsen” – ett knytkalas då var och en får prata för sin kultur, berättar Johanna Ericsson.

DEN HÄR ONSDAGENS GÄSTER ÄR fyra fagottister från Göteborgs symfoniorkester. När de spelar temat ur *Djungelboken* sjunger delar av publiken med. Anders Engström berättar att instrumenten flöjt, oboe, klarinett och fagott hör ihop och han frågar barnen vad de tycker om fagottens utseende. ”Stor, fin, blank, cool, lång” är några av svaren. När han spelar den lägsta tonen, som låter som en elefantprutt, gapskrattar publiken. Anders förklarar hur ljudet bildas, tar isär

fagotten och räknar bitarna tillsammans med barnen. Stämningen är avslappnad och barnen är förvånansvärt intresserade med tanke på att de har en lång skoldag bakom sig.

När det är fikadags förklarar Johanna vad som gäller och låter de som spelar slagverk och trombon gå först. Nu blir det lite stoj och stim i lokalen och i den långa kön till fikaborden träffar vi åttaåriga Nancy och hennes mamma.

– Vi har ett stort musikintresse i familjen. Jag är själv uppvuxen med musik, har sjungit i kör och spelar ibland gitarr med barnen, berättar Ulrika Andersson Egharevba.

Familjen bor i Hammarkullen och Nancy,

Johanna äntrar scenen: "Här är alla coola, på Hammarkulleskolan". Publiken svarar som ett eko.

Marko passar på att fråga fagottisten Arne Nilsson.

Musik är viktigt i Nancys familj.

som spelar fiol, har varit med sedan starten av El Sistema. Hon tycker att det är roligt och mamma Ulrika intygar att hon utvecklats mycket det senaste året.

– Det är bra att barnen spelar tre gånger i veckan. När Nancy gick i en rytmikgrupp i den vanliga kulturskolan var det bara en gång per vecka.

Ulrika fascinerats över hur naturligt barnen uppträder oavsett om det är inför en okänd publik i Stockholm eller för kronprinsesspa-

ret här i Göteborg.

– De är så vana vid att spela tillsammans och för varandra så det är aldrig några konstigheter, förklarar hon.

FÖRÄLDRARNA ÄR OCKSÅ MED på ett hörn. De lär sig sånger, dansar eller pysslar med barnen på Vänstay. Så småningom lär de känna varandra, vilket resulterar i ett större engagemang i barnens aktiviteter överlag. Numera känner de sig delaktiga och vikti-

ga och detsamma gäller barnen. I El Sistema-Hammarkullen får varje unge synas och vara någon som kan något unikt.

Den sociala samvaron betyder mycket för barnens övriga skolgång och för bostadsområdet. Liksom många andra är Ulrika trött på den ensidigt negativa bilden av förorten.

– El Sistema lyfter hela Hammarkullen och stärker oss. Det är något som vi kan vara stolta över och visa upp för andra, säger hon.

Det håller Johanna Ericsson med om. Hon

Fatbarda har valt att spela cello i El Sistema.

Dawen, Ylva och Vian spelar fiol och tar gärna hjälp av läraren Åsa Ericsson.

är glad åt det stora föräldraengagemanget, men betonar att det ligger ett hårt arbete bakom.

– Man får aldrig ge upp! Det handlar om att skapa förtroende. Vi hade sex föräldraträffar under ett par månader våren 2010. På det första mötet kom bara tre-fyra personer, men på det sista 200!

För att nå alla föräldrar skickade Johanna meddelanden i skolans veckobrev och informationen översattes till de sju största språ-

ken i Angered. Numera kommer barn från hela området till Hammarkulleskolan och föräldrar hjälps åt att skjutsa.

– El Sistema har blivit ett nytt sätt att umgås på i familjen. Föräldrarna vill förstå sig på barnets instrument och frågar exempelvis hur man stämmer. Några vill själva lära sig spela, säger Johanna.

Glädjen och gemenskapen i musiken är givetvis väsentlig. Men allra viktigast är den sociala fostran som barnen får när de spelar

ihop. Gruppen stärker individen. Orkestern är ett minisamhälle, där medlemmarna lär sig att fungera i grupp och den blir en motvikt till dagens individualiserade samhälle, menar Johanna ”där alla ropar jag, jag, bara jag”.

– Vi hoppas också att barnen med Gustavo Dudamels uttryck lär sig ”sensibilitet”, det vill säga att hantera sina känslor.

Men Johanna Ericsson tänker sig också musiken som ett redskap för än större förändring – av själva samhällsstrukturen

Det blir många frågor till de fyra gästande blåsarna från Göteborgs Symfoniorkester.

i Göteborg.

– Vi vill använda El Sistema som en interkulturell dialog. Det pratas så mycket om att integrera invandrarna i det svenska samhället. Men det resonemanget bygger inte på någon dialog och tar inte några hänsyn till vad vi har att lära av varandra. Vi vill arbeta mot den segregation som finns i Göteborg och starta El Sistema i alla väderstreck. Genom att besöka varandra och göra gemensamma konserter kan vi få en rotation av människor.

Angered är ingen förort, utan en del av staden Göteborg, fastslår Johanna. Och El Sistema-Hammarkullen är inget förortsprojekt.

– Det här är på riktigt! El Sistema är en stolthet för Hammarkullen. Genom kontinuitet och ständig utvärdering hoppas vi att verksamheten ska utvecklas utan att för den skull ge avkall på den musikaliska kvaliteten. Men kanske dröjer det tio år innan vi ser några resultat, säger Johanna.

ingemo.orstadius@telia.com

EL SISTEMA

1975 började José Antonio Abreu ge musiklektioner till barn i Caracas slumkvarter. Det blev starten på El Sistema.

Idag finns cirka 125 ungdomsorkstrar i Venezuela. Idén har spridit sig till många andra länder, däribland USA, Storbritannien, Norge och Sverige.

El Sistema-Hammarkullen startade hösten 2010.

Initiativtagare var dåvarande chefsdirigenten för Göteborgssymfonikerna Gustavo Dudamel, som själv är en produkt av El Sistema.

Cirka 220 barn i åldern 4–16 år är involverade i El Sistema-Hammarkullen. För de yngre barnen är musikundervisningen integrerad i förskolan. För de äldre är den en renodlad eftermiddagsverksamhet, med 3–5 undervisningstillfällen per vecka.

12 instrumentalpedagoger leder verksamheten, de flesta med halvtidstjänster.

Musikundervisningen kostar 200 kronor per barn, men max 400 kronor per familj. Eleverna får låna sina instrument gratis.

El Sistema-Hammarkullen är en del av Angereds Kulturskola och finansieras med bidrag från Göteborgs Stads Kulturnämnd och stadsdelen Angereds kultur och fritidssektor.

Ajhar Ahmed med dottern Monifa, ännu på tillväxt. Småsyskon och föräldrar är viktiga i kretsen kring El Sistema.

Visioner för en bättre social barnavård

Mentorer, vårdnadsöverflyttning, öppna adoptioner och stöd och hjälp såväl till de biologiska hemmen som familjehemmen. Med fokus på och för barnen.

När Sollentuna kommun beslutade om bonus för familjehem som klarar att leverera ett barn som uppnår samtliga mål på en kravskala kan det låta som en stimulans för familjehem och barn. Men de barn som man inte lyckas med? Men de tonåringar som haft fem till tio omplaceringar, barn med särskilda behov, med sociala trauman – vad händer med dem? Bonussystemet gynnar de barn som är nästan självgående, men ställer barn och familjehem som "misslyckas" vid skampålen.

Cirka 25 000 barn omhändertas i Sverige årligen. Familjehemmens Riksförbund menar att det blir allt svårare att rekrytera bra familjehem. Den privata vårdmarknaden tar över med "konsultstödda familjehem" som erbjuder väsentligt bättre ekonomiska villkor, men också bättre stöd och hjälp till familjehemmen.

Kommunerna får betala högre avgifter för platser via vårdbolagen, men utan att ha kontroll på familjehemmen eller möjlighet att garantera barnens säkerhet. I förlängningen är det dock barnen som blir de stora förlorarna, som riskerar att värderas utifrån vem som är "enklast", det vill säga ger bäst avkastning.

JAG HAR EN VISION. OM KOMMUNER som – med fortsatt fokus på barnen – erbjuder stöd och hjälp till familjehemmen. För att säkerställa bästa möjliga förutsättningar för placeringen – vare sig man lyckas eller misslyckas. Att barn som flyttas och ställs inför ständiga uppbrott far illa, det vet vi. Men vad händer i familjehemmet när ett barn förflyttas? Var finns den forskningen? Utvärderingar som kan ligga till grund för fortsatt rekrytering av bra familjehem och för att ta reda på hur man på bästa sätt kan ge stöd vid ett uppbrott.

I ett familjehem där grunden till arbetet är kärlek till barn, *vilket jag anser vara en*

förutsättning, skapas starka band och relationer. Uppbrottet tar kraft och energi från familjen och sorg över förlusten av ett barn, ett syskon man fäst sig vid, kanske känslan av misslyckande. Något som måste få bearbetas både hos de vuxna och familjens egna barn. Biologiska barn känner sig ofta väldigt utanför trots att de kanske har närmare kontakt med det placerade barnet än vad de vuxna har.

I MIN VISION AV BÄTTRE SOCIAL barnavård är syftet klart uttalat vid en placering. Handlar det om en livslång placering eller tillfällig? Vilket det än är måste familjehemmet vara klar över formen och ges hjälp utifrån detta.

Familjehemmen ges möjlighet att specialisera sig på barns olika behov, en kunskap som måste säkerställas och dokumenteras innan socialtjänsten placerar barnen. Det innebär också att socialtjänsten måste lära sig mer om barn med särskilda behov/barn med diagnoser.

Barn har rätt att bo på prov, eller åtminstone få träffa familjen flera gånger innan de flyttar in. Barn måste ha rätt att förbereda sig, att veta var de ska bo och varför. Jag är också övertygad om att fler familjer skulle acceptera att barnen togs om hand, om socialtjänsten förmådde förklara, lyssna, diskutera och vara öppna för synpunkter och önskemål också från den biologiska familjen. Och ge fortsatt stöd.

I MIN VISION TAS VUXNA FOSTERBARN erfarenheter tas tillvara, de medverkar vid rekryteringen av familjehem. De deltar vid oannonserade besök i familjehem, på HVB- och SIS-hem. Hos dem finns en inbyggd larmfunktion, de ser det andra inte ser. Det skulle vara ett meningsfullt sätt för samhället att ta till vara kunskap och erfarenhet, men också visa gruppen vuxna

fosterbarn respekt och erkännande.

I min vision finns också fler alternativ till att omhänderta. En *mentorsfamilj* till exempel, som är både farmor/farfar/mormor/morfar/mor och far. De finns där på tider när myndigheterna stängt för dagen och helgen. På kvällen som sällskap, söndagsmiddag tillsammans, kanske barnvakt, tips och råd om uppfostran, någon att diskutera och bolla tankar med.

Sammantaget rymmer kommunernas sociala barnavård i min vision fantasi och kreativitet, specialkompetens i yrkeskåren, en organisatorisk uppräckning och sist, men inte minst politiker som förstår att barn är en investering – fullt jämförbar med andra investeringar.

För bygger vi huset ordentligt från början dröjer reparationsbehoven och blir mindre omfattande. Så är det också med barn. Stora insatser för små barn och deras familjer kommer att minska behovet av dyra "människoreparationer" senare.

Socialt arbete och socialpolitik är en fråga om kreativitet och att våga tänka nytt.

anne.skane@bredband.net
www.styvbarn.se

ANNE SKÅNÉR är samhällsdebattör och aktiv inom Samhällets styvbarn.

Efter kravallerna

Brixton kan explodera igen

Det finns en läxa att lära av uploppen i somras. Men brittiska politiker ser inte hur fattigdom och arbetslöshet stämplar ut skaror av unga. De fortsätter att fokusera på "vi och dom".

Text: Johanna Lagerfors

Bild: Linn Bergbrant

"Vi ska hitta alla inblandade och ställa dem inför rätta!" Så lød den brittiske premiärministern David Camerons löfte efter sensommarens våldsamma upplopp i Londons förorter. Sedan dess har nästan 2 000 personer åtalats och fler än 300 har dömts till fängelsestraff. Och många unga känner att politikerna missade hela poängen.

– De tittar inte på djupet. Politikerna borde se inte bara ungdomarna, utan deras föräldrar, hela historiken. Det finns en koppling mellan vilka som deltog i kravallerna och hur deras situation ser ut. Den borde man uppmärksamma, säger Celeste Houlker.

Hon är nyss fyllda 20 år, men redan chefredaktör för tidningen Live – ett samhällsmagasin som görs för och av ungdomar i London. Vi träffar henne på redaktionen som är inrymd i en vindsvåning i Brixton, en av stadens södra förorter.

Det var bland annat här som våldsamma kravaller utbröt i augusti. Många betraktade dem som en protest mot utanförskap, mot det segregerade samhället och mot nedskärningar som ansågs drabba dem som redan har en tuff situation.

På söndagen den där sensommarmhelgen när allt startade krossades mängder av bu-

tiksfönster i Brixtons centrum, och morgonen efter, när Celeste skulle gå till jobbet, var gatorna avstängda.

– Stämningen var konstig, allt var konstigt. Jag fick leta mig fram längs bakgatorna för att ens komma fram till redaktionen, berättar hon.

Hon blev snart kontaktad av en journalist från tidningen The Guardian som kom för att prata med henne om det som hänt, och sedan började även radiostationerna att ringa. Som redaktör för ungdomsmagasinet blev Celeste "de ungas röst" i medierna under dagarna efter kravallerna.

– Det var ett viktigt uppdrag, men också svårt. Jag har aldrig skickat så många sms och pratat så mycket i telefon som då.

Celeste Houlker följde nyheterna på tv och såg bilder från område efter område: det hände överallt. Även gatan där hon själv bor blev utsatt för skadegörelse. Hus sattes i brand, butiker plundrades och fordon vandaliserades under fyra kvällar, inte bara i London utan i flera andra brittiska städer dit uploppen spreds. Den totala notan för skattebetalarna hamnade på omkring 100 miljoner pund.

– Många tog det alldeles för långt, vilket bevisade att många bara var opportunisterna som tog tillfället i akt. De utnyttjade de riktiga protesterna till något ovärdigt.

CELESTE HOULKER ANSER ATT DET FANNS en underliggande frustration bland fattiga – som önskar sig samma förutsättningar i livet som de ser att andra människor i samhället har. Hon tror att den frustrationen var den

Efter kravallerna har många unga vågat stå upp

egentliga orsaken till protesterna.

– Den diskussionen kom i skymundan när folk började stjäla kläder och prylar. Men uploppen har trots allt förändrat saker och ting. Nu talar politikerna om ungdomarna och de unga har fått förmågan att stå upp för sig själva och berätta ur sina egna perspektiv, säger hon.

– För en kort, kort stund hade Storbritanniens unga strålkastarna riktade mot sig, och det gjorde att vi alla började prata med varandra om hur saker borde vara.

Relationen mellan polisen och framför allt unga svarta pojkar är minst sagt ansträngd, berättar Celeste. Många unga känner att polisen är ute efter dem.

för sig själva och berätta hur dom har det, säger Celeste Houlker, redaktör för ungdomstidningen Live.

– Redan i väldigt tidig ålder blir pojkarna stoppade av polis. Jag har själv pratat med en 13-åring som blivit stannad och visiterad när han bara hängde med sina kompisar.

Redan under 1980-talet blev Brixton omtalat efter omfattande kravaller mellan demonstranter och polis. Det utanförskap som vissa grupper i det brittiska samhället känner är välkänt och under hösten gjorde The Guardian en unik studie där man intervjuade 270 av dem som deltog i sommarens kravaller. Av de intervjuade säger sig bara 14 procent känna sig som "en del av det brittiska samhället". Tre av fyra beskriver att de blivit oprovocerat stoppade av polisen och åtta av tio tror att det kommer att inträffa

nya kravaller.

– Poliser har inte betraktats som några som kan hjälpa till, utan enbart som hinder.

"Bara 14 procent känner sig "som en del av det brittiska samhället". Tre av fyra har blivit oprovocerat stoppade av polisen och åtta av tio tror att det kommer att inträffa nya kravaller."

De borde få bättre information och utbildas i hur de ska knyta an till de unga och vinna deras förtroende, säger Celeste Houlker.

Enligt The Guardian uppger merparten av de intervjuade ungdomarna att de sökte vedergällning för vad de betraktat som polisiärt maktmissbruk i deras delar av staden, hela 85 procent angav att polisernas beteende var en "viktig" eller "mycket viktig" anledning till att kravallerna uppstod.

Stora nedskärningar i samhället har också beskrivits som en huvudorsak till befolkningens frustration. Under 2010 och 2011 genomförde premiärminister David Camerons regering en rad nedskärningar som drabbat unga. För *Livty*, en organisa-

Fattigdom och arbetslöshet, en polis som konfronterar och kontrollera – problem som ligger och pyr bland unga i Brixton.

tion som arbetar med ungdomsprojekt och bland annat ger ut magasinet Live där Celeste Houlker är redaktör, medförde nedskärningarna att finansieringen helt försvann. Men Mira Jessani, en av projektledarna, säger att de hade tur.

– Vi började ta in annonser i tidningen och fick in pengar den vägen. Men den möjligheten hade inte fritidsgårdarna, ungdomsföreningarna och andra projekt för ungdomar som fått lägga ner på grund av att det saknades pengar, säger hon.

Celeste Houlker poängterar att nedskärningarna också har haft positiva följder – de unga har tvingats att aktivt ta tag i sina liv.

– Men då måste det finnas institutioner i samhället som kan stötta dem i det. De unga är viktiga, snart är det de som ska styra landet. Femton års dåliga erfarenheter av myndigheter formar deras bild av samhället.

ÄVEN OM MÅNGA KOMMUNALA och statliga ungdomsprojekt lagts ner finns det privata eldsjälar som lägger många timmar varje dag på att göra något för traktens ungdomar. En av dem är Diane Skidmore, en engagerad pensionär som bestämt sig för att

Här sköts en 18-åring till döds den 6 juni. Tre ungdomar anhölls för mord.

göra skillnad.

Vi träffar Diane utanför hennes lägenhet i Brixton. Den sticker ut i mängden eftersom hon fyllt betongtrappen med massor av gröna krukväxter och träd. Hon bjuder in oss och slår sig ner på golvet på vardagsrummets mossgröna heltäckningsmatta, omgiven av drövis med böcker, kassettband och prydnadssaker.

– Ibland tar jag med ungdomar hem hit, berättar hon. Jag hjälper dem att söka stipendier eller annat. Jag vill att de ska aktivitera sig i bra saker istället för att ränna omkring ute.

Bara hundra meter från Diane Skidmores trapp, den med alla krukväxterna, ligger några blommor vid husets röda tegelstensvägg. Någon har fäst en plastficka ovanför blommorna med utskriften av foton på en ung kille, och skrivit orden ”Borta men aldrig glömd”. Blommorna markerar platsen där 18-åriga Nana Darko-Frempong sköts till döds en av de där kvällarna som Diane hade ungdomar hemma hos sig.

– Vi hörde skotten, det var alldeles här utanför. Fruktansvärt. Jag tror att sådana händelser kunde undvikas om samhället satsa-

de mer på de unga här i förorten.

Hon fingrar på ett smycke i guldimitation som hänger runt halsen, ett halsband med texten "Mum". Diane ser sig som hela kvarterets mamma och i brist på samhäl-

lets insatser försöker hon göra något själv. För några år sedan drev hon en ungdomsgård för unga på sommarlovet. Med en minimal budget arrangerades kortare utflykter och skollediga tonåringar fick något att göra på dagarna.

Nu är det slut med det. Diane Skidmore och hennes medarbetare får inte använda myndigheternas lokaler, trots att de står tomma, och trots att flera personer kan tänka sig att jobba utan ersättning.

– Egentligen borde det ju finansieras genom statliga projekt, med betald personal, så att jag som pensionär fick ägna mig åt att vara just pensionär. Men jag kan inte bara se på när jag märker att dagens 13-åringar hamnar snett, att de har blivit mycket värre än vad deras äldre syskon var i den åldern, säger Diane. Jag bryr mig för att det handlar om

"Det handlar om sysslolösa småpojkar som behöver stöd från samhället, inte kriminella gäng som ska bekämpas."

mina grannar, mina vänner, min omgivning.

– Men efter att ha stängt mig blodig i fem års tid är jag nu på vippen att ge upp, säger hon, med ett ansikte som ändå uttrycker mer stridslystenhet än uppgivenhet.

Hon anser att relationen mellan grannskapet och myndigheter är väldigt dålig, missnöjet med politikerna är stort och särskilt dåligt är förortsinvånarnas relation till polisen.

– Det stora problemet är att polisen ständigt hävdar att kriminaliteten i området är kopplat till gängproblematik. Det är den inte. Här finns stora problem, ja, det händer saker varenda natt. Men det handlar om sysslolösa småpojkar som behöver stöd från samhället, inte kriminella gäng som ska bekämpas.

Den här oenigheten mellan polis och invånare i Brixton har vandrat hela vägen upp i rättssystemet. Under sommaren 2010 sade polisen att det fanns gängrelaterad krimi-

nalitet i Tulse Hill där Diane Skidmore bor, och i en räd grep de flera misstänkta gängledare i övre tonåren. Men i mars förra året släpptes samtliga eftersom polisen inte lyckats bevisa att det verkligen rörde sig om organiserade gäng.

– Det var en stor seger som enade invånarna: föräldrarna tog parti för sina barn mot polisen, vilket är unikt. Men hur ser situationen ut idag? Jag skulle beskriva den som krisartad, en katastrof, säger Diane Skidmore.

SAM CONIFF ÄR EN AV DE ANSVARIGA på Livity, organisationen som ger ut ungdomstidningen Live. Han bor också i Brixton och har jobbat med ungdomar i området i många år. Sam Coniff tycker att det är resten av samhället – alla de som inte var med under plundringsräderna – som bär ansvaret för det som hände.

– Det sorgligaste är inte att det hände, utan att folk blir så förvånade. Vi vet när barnen föds vilka som riskerar att hamna snett, men då gör vi inget. När de börjar skolan vet lärarna

vilka barn som är utsatta, men då gör vi heller inget. När de börjar snatta gör vi inget. Men sen, när de hamnar i tyngre kriminalitet, då säger vi att de är "svåra att nå". Det tycker jag är märkligt.

Sam tycker att "vi och dom"-känslan som präglar Storbritannien är problematisk. Hög kriminalitet inom vissa invandrargrupper har till exempel gjort att polisen tillsatt en särskild utredningsgrupp som utreder mord som sker i "svarta samhällen".

ATT TALA OM KRIMINALITET utifrån etnicitet på det sättet drabbar även dem som inte alls är kriminella. Sam har själv mött många invandrarungdomar som i tonåren inser att även om de har samma lagstadgade rätt till utbildning och arbete som andra ungdomar, ökar fördomarna risken att just de aldrig kommer att nå dit. Och han tror att många av dem saknar tillit till regeringen och staten som verktyg för att råda bot på den obalansen.

– Ingen ser åt regeringen för lösningar. Politiker distraheras hela tiden av nästa problem på dagordningen, och de flesta har ingen egen erfarenhet av hur livet i förorten kan skilja sig från deras egen vardag.

– Men läxan efter kravallerna är uppenbar. De unga har slagit håll på myten om att systemet fungerade väl. Nu vet politiker och samhälle för alltid att detta kan hända, och att de personer som sviks av samhället i slutändan blir den största kostnaden.

lagerfors@gmail.com
linn_bergbrant@hotmail.com

Fortsättning följer i nästa nummer av SocialPolitik: Från Brixton till Backa. Nedslag i verkligheten, analys av utvecklingen. Beställ: www.socialpolitik.com

Ingen tror regeringen har lösningen, hävdar Sam Coniff.

Samhället sviker de unga och polisen svartmålar, anser Diane Skidmore.

– Jag som hatade allt vad plitar och poliser hette, men efter en vecka spelade även jag kort med personalen.

Den tredje chansen

Om konsten att bryta med en kriminell bakgrund

"Jag är glad över att samhället tog emot mig, när jag äntligen ville." Samhällets insats är viktig när inget finns att bygga på. När det handlar om habilitering, inte rehabilitering.

Text: Leif Stenberg

Bild: Bibbie Friman

Mannen är 49 år, aningen rundlätt. Spjuveraktig och med varm blick, alltid ett leende till övers och ofta en klurig fundering han vill lufta. En före detta kåkfarare, nyfiken på vad som rymts i det nya livet.

Aldrig tidigare har han varit i närheten av ett mer vanligt liv, inte ens som barn. Långt där borta finns en familj, men han har ald-

rig levt med den. Alltid uppvuxen på anstalter. Men han beklagar sig inte, låter sig inte ätas upp av bitterhet, han funderar kring de goda lösningarna. Aldrig har jag hört honom klanka på kriminalvården. Istället säger han "Om man vill ha hjälp finns den. Vill man inte ha den ska man inte gnälla över att livet går åt skogen". Det är med sådana funderingar han fångar mitt öra.

2007 MUCKADE HAN SISTA GÅNGEN, efter ett straff på 2 år och 10 månader. Sammanlagt har han suttit i fängelse i 20 år.

– Jag har inte önskat någon hjälp av samhället. Det var schysst att leva kriminellt, jag var nöjd. Samhället har säkert försökt få mig att byta spår, men det har aldrig varit

något jag reflekterat över. Jag gjorde brott, åkte fast, flängde mellan anstalter, muckade och knarkade.

– Ända fram till en bit in på 2000-talet var det rockenroll att sitta i fängelse. Det var fest, man rökte – flower power. Sedan kom pissproven. Med positiva svar fick man påbackning på straffet. De införde nolltolerans mot droger på kåkarna, då blev det inte roligt längre. Man fick noja istället för att flumma och må bra, de förstörde våra rus. Fängelserna blev tråkiga och monotona. Då tog jag beslutet "Nu får det vara nog". Idag tycker jag att de gjorde helt rätt. Att ta bort knarket på kåkarna räddade livet på många av mina polare, de gick med i NA (Anonyma narkomaner) istället.

– Det är guld värt att få vara med likasinnade och drogfria människor när man vill bryta med att vara narkoman och en grå-tjuv, som inte kunde gå på gatan utan att titta in i bilar för att se om det fanns något att sno. Ibland gick jag in i lyktstolpar för att inte missa något i en bil. Ännu har jag inte tröttnat på knarket, men om jag börjar med det igen blir jag kriminell. Jag vill inte vara en brottsling, då kan jag inte ta droger.

NÄR MANNEN TAGIT BESLUTET sökte han sig till en anstalt med många pissprov och det tolvstegsprogram som Anonyma Alkoholister (AA) och Anonyma Narkomaner (NA) använder. Han tvingades gå på regelbundna möten, där man delar erfarenheter. En strikt behandlingsanstalt.

– Första dagen såg jag en plit spela kort med en tjuv. ”Vad är detta för skitställe?” Efter en vecka spelade även jag kort. Personalen var riktigt trevlig. Jag som hatade allt vad plitar, poliser och liknande heter, men där var de sympatiska. Ändå tog det lång tid med behandlingen – innan jag förstod.

– Tredje chansen och tredje gången gillt. Jag kom ånyo till anstalten och fick en terapeut som jag tidigare suttit i fängelse med. ”90 möten på 90 dagar. Annars kan du packa dig härifrån!” löd hans budskap. Jag tvingades till 90 möten med NA och AA inne på

att titta in i dem utan att stjäla, det kröp i kroppen på mig. Terapeuten log, det var på den nivån vi tvingades börja.

– Jag fick även lära mig att ta det lugnt i mataffärens kassakö när folk velar med sina varor och lägger prislappar rätt. Min irritation byggdes upp när jag såg sådant. Jag fick öva på att inte bli förbannad på dem. Terapeuten brukade titta i kundernas korgar för att räkna ut vad de skulle laga för mat. Jag fick lära mig att betala för mig, jag som tidigare bara snott. Jag fick lära mig åka buss. Lära mig göra frukost till andra på behandlingshemmet. Lära mig att det fanns fler känslor än att enbart vara arg och argare. Idag vet jag även vad känslorna glädje och sorg innebär.

– EFTER SEX MÅNADER flyttade jag till Umeå. Där fortsatte öppenvården med en övervakare från frivården. Även det var fantastiskt. De delade inte bara ut en övervakare till mig – som jag var vid – utan jag fick en som jag kände för, som kunde och hade egna erfarenheter av tolvstegsprogrammet.

– Även bostad löste sig – med eget kontrakt. Kommunens bostadsbolag Bostaden anvisade mig en tvårumslägenhet. Jag meddelade att jag enbart hade sjukbidrag för att betala hyran och att jag hade skulder på en miljon. Jag fick lägenhet direkt, trots miljon-skulden. Jag hade knappast hyrt ut till mig själv.

– De gav mig chansen. Allt föll på plats. Jag fick även skuldsanering. Två år är kvar av den, sedan är jag skuldfri. De som säger att det är hårt att leva på existensminimum, vilket jag

gör, snackar blahablaha. Kronofogden är inget svin, de anpassar ekonomin mycket bra bara man själv visar framfötterna.

– Allt flyter på, det handlar naturligtvis även om att jag vill göra rätt för mig. Visst kan jag få ett återfall och titta in i en bil ibland, bara ett litet getöga, men det skulle aldrig falla mig in att ta något. Och så har jag medicinen jag precis hämtat ut på apoteket. (Han öppnar apotekspåsen.) En burk Rebetol som ska bota mig från hepatiten nästan alla narkomaner får av skitiga kanyler. Utan hjälp tar lever och njurar slut. Medicinen räcker en månad och kostar 12 000 kronor, den betalar samhället.

– Försäkringskassan har gjort en utredning om mitt sjukbidrag. Psykologen skrev att de borde låta mig vara ifred. Alla tjänar på det. Jag får hållas ett tag till utan att arbeta. Och jag har en plan för framtiden. När jag utbildar mig till terapeut, jag planerar att börja om cirka två år, kan jag förhoppningsvis genom mina kontakter i kriminalvården få arbeta som behandlingsassistent med dem som har samma bakgrund som jag.

– Alla kan få samma chans av samhället som jag. Tar man inte den ska man heller inte gnälla. Jag är glad över att samhället tog emot mig, när jag äntligen ville. Sam-

hället kan vara gott, det handlar om man vad man gör det till.

OCH VAD FINNS ATT LÄRA? Vad kan samhället göra bättre?

– När jag var liten kallades jag för ”överaktiv”. 70-talet var inläsningarnas tid. Samhället låste in alla oss på olika slags anstalter. Ju mer vi rymde därifrån, desto mer låste de in oss. Det var inte mitt fel att jag var överaktiv som liten. Idag ber samhället om ursäkt inför Samhällets Styvbarn.

– Dagens motsvarighet till överaktiv är att barn sägs lida av ADHD och andra bokstavs-kombinationer. Istället för att låsa in dem skriver läkarna ut narkotiska preparat. Det kan säkert vara rätt i vissa sammanhang, men knappast i den störtflod som pågår idag. Läkarna håller på att bli de nya knarklangarna. Vad sker om 20 år med alla dessa barn? Det är inte så enkelt att det är fel på barn som är överaktiva, att lägga skulden enbart på dem leder fel. Det är där vi måste börja.

leif.a.stenberg@telia.com

Mannen återupprättar kontakter med delar av sin familj och önskar vara anonym.

”Läkarna håller på att bli de nya knarklangarna. Vad sker om 20 år med alla överaktiva barn som medicinerats med narkotiska preparat.”

anstalten, då blir man trött på alla människor. Efter 60 möten skedde något, jag vet inte riktigt vad, men jag tog beslutet ”Nu får det vara nog med det kriminella livet”. Sedan dess har jag inte snattat, inte ens provsmakat en godisbit i affären.

EFTER UTSKRIVNINGEN FRÅN ANSTALTEN fortsatte efterbehandlingen. Inför muck hade mannen skrivit sig i Umeå, dit delar av hans familj flyttat. Han ville ha efterbehandlingen på ett behandlingshem utanför Linköping, som han hade kontakt med. Umeå saknade avtal med det stället.

Hans nya socialsekreterare i Umeå såg möjligheterna, inte hindren. Hon ordnade ett avtal. ”Gör klart där nere!”

– Jag hade bara en adress i Umeå. Jag hade tur som fick en socialsekreterare som backade upp mig, trots att hon inte behövde. Umeå tog kostnaden, det var otroligt schysst.

PÅ BEHANDLINGHEMMET FORTSATTE mötena med NA och tolvstegsprogrammet. Ute i frihet – när han var 45 år – fick han börja med träning i hur samhället fungerar.

– Terapeuten skjutsade ut mig till IKEA:s parkering i Linköping. Där fick jag gå längs oändliga rader med bilar. Min uppgift var

KRIMINALVÅRD

Det finns 55 anstalter med plats för drygt 5 000 fångar.

Fångar lämnar regelbundet urinprov. Personalen visiterar dagligen bostadsrum och allmänna utrymmen, de har 20 narkotikahundar till förfogande.

2010 skedde ingen rymning från slutna anstalter eller häkten.

35 personer avvek från öppna anstalter.

Psykisk hälsa

40% av landets fångar har blivit utsatta för psykisk misshandel.

Minst hälften har en personlighetsstörning.

Var fjärde har någon neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

Missbruk

70% missbrukar droger och/eller alkohol. Hälften har injicerat narkotika.

Fysisk hälsa

Nästan hälften av alla fångar har blivit utsatt för fysisk misshandel.

35% har hepatit C.

40% av kvinnliga narkomanerna i fängelse har blivit sexuellt utnyttjade

Kostnader

2010 kostade kriminalvården 7,3 miljarder. En plats på anstalt kostar 2 462 kronor i snitt per dygn och fånge.

Frivård

Under ett år inleder cirka 20 000 en på-följd inom frivården.

Fängelse för allt fler

Samhället tror sig hålla "de farliga klasserna" i schack

Fängelsestraff alstrar enligt all forskning ny kriminalitet och allt fler fångar. Vi har dubbelt så många intagna idag som för tjugo år sedan. Trots att brottsligheten inte ökar. Vill vi det?

Text: David Brolin

Bild: Bibbie Friman

Redan på 1790-talet restes "moderna" fängelser i USA som byggde på principen om isolering och ensamceller. Den franske aristokraten, liberale samhällstänkaren och stats-tjänstemannen Alexis de Tocqueville studerade på 1830-talet fängelsesystemet i USA. Han besökte fängelser och tukthus, intervjuade fångar och spottade ur sig rapporter, tal och inlägg om fängelseväsendets metoder och ekonomi.

En av hans rapporter innehåller en talande scen från Sing Sing. Fångarna går fritt och arbetar i ett stenbrott. Endast en handfull vakter övervakar 900 fångar. Men alla måste vara knäpptysta. Den fånge som yttar ett ord piskas omedelbart av vakterna. Tystnaden upplöser den farliga massan i ofarliga individer. Tocqueville förundras av den framgångsrika metoden som håller in-ternerna i schack och får dem att ge upp sin "vilja fullständigt och oåterkalleligt". Piskan, förklarar Tocqueville, gör fången "ensam mitt i massan".

INTRESSANT NOG VAR TOCQUEVILLE INTE – som den upplysningstänkande fängelse-teoretikern Jeremy Bentham – någon anhängare av rehabilitering. Humanister kallar han föraktfullt för filantroper. Fängelsets syfte är inte att "få de kriminella att återvinna sin hälsa och förlänga sina liv utan att straffa dem och förhindra att de får efterföljare". Tocqueville blev isoleringsstraffets store förespråkare.

Bakgrunden till fängelsediskussionen var

industrialiseringens sociala konsekvenser (pauperismen). Fattigdom drev människor till kriminalitet. Sambandet mellan uppror och brott gestaltades litterärt av Victor Hugo i *Samhällets olycksbarn* (1862). Överheten skapade begreppet "de farliga klasserna" om de utblottade egendomslösa.

Straffets historia kan ses som en disciplineringsprocess. Idéhistorikern Michel Foucault beskriver i sin numera klassiska *Övervakning och straff* (1975) hur man i det moderna samhället riktar in sig mot människans psyke, hennes själ eller samvete, och genom detta formar en individ som underkastar sig makten. De tidigare brutala kropsstraffen, tortyr och avrättningar, ägde rum i offent-

ren inte bara skulle straffas; hon eller han skulle också reformeras, moraliskt förbättras och åter bli en god medborgare. Man införde kortare fängelsestraff. Mördare dömdes ofta till psykiatrisk vård.

MEN SEDAN HÄNDE NÅGOT. Straffrättstänkandet förändrades. Filosofen och socialdemokraten Ingemar Hedenius reagerade 1981 med glödande vrede på den nya "metafysiska vedergällningsteorin", försvarad av personer som dåvarande hovrättsfiskalen Sten Heckscher. Begreppet "straff" har enligt Hedenius ingen mening i betydelsen rättvis reaktion på lagöverträdelse. Sålunda existerar det inget sådant som "rättvis ved-

ergällning". Straffbegreppet förutsätter ett moraliskt ansvar som inte finns. Behandlingsteorin – som Hedenius förespråkade – har över huvudtaget inget behov av straffbegreppet.

Samhället bör försöka förändra individens beteenden och få denne att återgå till ett normalt liv.

Idag bevittnar vi vedergällningsteorins återkomst på bred front. I en avhandling från Göteborgs Universitet, *Punishment and Personal Responsibility* (2007), argumenterar statsvetaren Göran Duus-Otterström för straff och *mot* behandling och prevention. Duus-Otterström ser en fördel i att staten straffar istället för att vårda förbrytaren. Rehabiliteringstanken är tvärt emot den gängse uppfattningen mer problematisk ur moralisk synvinkel. Man får det straff man "förtjänar". Straffets funktion är att återställa balansen mellan brottsoffer och brottsling. Brottslingen har av fri vilja skadat en annan människa, och har man begått ett brott så

"Fattigdomen har kriminaliserats...

fängelser fångar upp fattiga ungdomar när välfärdsstaten brutit samman och arbetslöshet och osäkra anställningar skjutit i höjden.

ligheten, såsom uttryck för makthavarens hämndvilja. Kollektivets åskådande och deltagande var ett väsentligt inslag.

DEN NYARE TIDENS STRAFF utformades istället som ett led i samhällets försvar, och kan enligt Foucault på ytan se ut som en humanisering. Individen isoleras och utsätts för disciplinering bakom lyckta dörrar. Modernitetens straff framför andra är frihetsberövandet: fängelset.

I mer än tvåhundra år har fängelsesystemet hängt med och tycks starkare än någonsin. Men straffrättsänkandet liksom kriminalpolitiken i sin helhet omvandlades under 1900-talet. Under 1950-, -60-, och 70-talen i Sverige intog behandlingsfilosofin en framskjuten plats. Tanken var att förbryta-

Teorin om vedergällning är tillbaka. Och bilden av brottslingen som antingen en som väljer att begå brott eller är född psykopat.

får man ta sitt straff – ”retributiv rättvisa” anser avhandlingsförfattaren. Straffet vilar på en optimistisk föreställning, ty personen som straffas ”klandras” som en moraliskt ansvarig människa som man kan kräva saker av och förvänta sig förändring av. Man vinner ingenting på att undergräva gärningsmannens ansvar för sina handlingar. Att ”ursäka” ett brott är att visa sig nedlåtande mot individen. Författaren förespråkar rättvisa (men inte nödvändigtvis hårda) straff, ty de är mer moraliska, men också mer humanistiska än avskräckande och rehabiliterande ”straffregimer”.

DEN HÄR NYGAMLA STRAFFPRINCIPEN är naturligtvis inte politiskt neutral. Göran Duus-Otterström plädering för strafftänkan- de i modern skepnad hade gett Hedenius hjärnblödning, men glatt Tocqueville och majoriteten av dagens amerikaner. Intres- sant i sammanhanget är att straffprincipen så väl stämmer överens med samtidsandan. Angreppet på rehabiliteringstanken, tal om personligt ansvar och ovilja att överväga so- ciala, politiska och ekonomiska förklaring- ar till brottslighet hamnar nära nyliberalis- men. Men den passar uppenbarligen också nykonservativa som idéhistoriken Lars F. Eklund, som i *Varför bär överheten svärd?* (2008) populariserar och politiserar Duus- Otterströms idéer. Även socialminister Gö- ran Hägglund, KD, har tagit tillfället i akt att sprida tankegodset.

OCKSÅ BILDEN AV BROTTSLINGEN har för- ändrats. Från Hedenius socialt determinera- de kriminelle är steget mycket långt till da- gens synsätt. Vi erbjuds två uppfattningar. Den första följer i den nyliberala männis- kobildens spår. Den andra är konservativt sociobiologisk. De har gamla anor. På ena sidan står Duus-Otterströms *homo oeconomicus*, den rationella fritt väljande männis- kan. På den andra står Sten Levanders *psy- kopat*, den obotliga födde kriminelle. Vi får en totalt fri eller en totalt ofri sjuk männis- ka. Två människobilder som på ytan ser helt olika ut, men som bägge isolerar kri- minella handlingar från sociala fakta. Och hur ska man se på talet om obotliga psyko- pater? Det fordom så kritiserade psyko- patibegreppets renässans tycks på ett besvä- rande sätt hänga samman med den alltmer straffinriktade och behandlingsfientliga kri- minalpolitiken.

DET ÄR VEDERGÄLLNING SOM GÄLLER. Den moderata justitieministern Beatrice Ask kör vidare på samma väg som sin socialdemo- kratiske föregångare Thomas Bodström. Nu står vi där med ett antal rymningssäkra slut- na anstalter som på pappret verkar bra: ökad säkerhet, ingen rymmer. Men enligt KRIS, Kriminellas Revansch i Samhället, gör den hårda miljön att fångarna mår sämre än nå- gonsin, att ”allt hopp försvinner”. Man kan pedagogiskt jämföra med hur Lennart Gei- jer, justitieminister 1969-76, skar ner antalet

fängelseplatser från 5000 till 800.

Politikerna *vet* att högre straff och fler fängelser i de allra flesta fall inte minskar kriminaliteten. Men det ger röster. Ty någon folkstorm mot högre straff och hårdare tag mot förbrytare lär vi inte få se, trots att

”Politikerna vet att högre straff och fler fängelser i de allra flesta fall inte minskar kriminaliteten.”

fakta i målet är att brottsligheten ligger på samma nivå som för tjugo år sedan.

Det dödliga våldet i Sverige har till exempel inte ökat sedan mitten av 1980-talet. Omkring hundra personer dör på grund av våld varje år, och så har det varit i drygt femtio år. Kriminologer talar snarare om en minskad brottslighet.

FÄNGELSERNA SKAPAR NY KRIMINALITET och nya förbrytare. Också det vet vi. Enligt Michel Foucault, som studerat fängelsediskursens historia, har vi *alltid* vetat det. Trots dessa otvetydiga forskningsresultat har vi fått en hårdare kriminalpolitik: dubbelt så många fångar sitter i fängelse jämfört med för tjugo år sedan. Antalet livstidsfång-

ar ökar. Men om fängelserna inte reducerar brottsligheten vad tjänar de för syfte? Hur kan man förklara att fängelsernas succé är så stor att de nästan konkurrerat ut alla andra former av juridiska straff? Kanske har Foucault rätt när han säger att fängelserna inte är till för att utrota kriminaliteten utan snarare att skilja ut den.

SOCIOLOGEN LOÏC WACQUANT hävdar att fattigdomen kriminaliserats och att ett nyliberalt brottsstänkande är på väg att få ett grepp om Europa efter att ha cementerats i USA. Fängelserna är lönsamma genom att de skapar sysselsättning, inte sällan i glesbygd. Vi får därmed en förklaring till fängelsernas oerhörda popularitet och den ökande fängelsepopulationen: de fångar upp den fattiga arbetarklassens stökiga ungdomar sedan välfärdsstaten brutit samman och arbetslöshet och osäkra anställningar skjutit i höjden. Man kan därför tala om en pånyttfödelse för den liberala och konservativa föreställningen om ”de farliga klasserna”.

Finns det alternativ till fängelsestraffet, frågar sig debattörer och kriminologer. Några pekar på norrmännen som 2002 införde samhällsstraff, samfunnsstraff, som alternativ till fängelsestraff.

Den verkligt radikala och samhällskritiska frågan vore dock om det finns ett alternativ till straff. Men då ställs vi inför nya svårigheter. Duus-Otterströms idéer må vara svår-

smälta ur en humanistisk synvinkel men samtidigt har han en poäng i att också vård och rehabilitering faktiskt är en form av straff.

Så hur gör man? Avskaffar fängelserna helt och hållet inklusive vård och rehabilitering?
ad.inferos@yahoo.se

David Brolin är bibliotekarie och författare bl a till boken Friedrich Nietzsche. Liv, filosofi, politik. Förlag: Häften för kritiska studier, 2009.

LÄS VIDARE

Duus-Otterström, Göran: Punishment and Personal Responsibility (Göteborg, 2007)
Ehnmark, Anders: Slottet. En essä om Alexis de Tocqueville (Norstedts, 1990)
Eklund, Lars F: Varför bär överheten svärd? (Civitas, 2008)
Ekselius, Elin: Tuffa tag täppte till fängelserna i ST Press 4/5 2011
Foucault, Michel: Övervakning och straff (Arkiv förlag, 2006)
Hedenius, Ingemar, ”Den nya vedergällningsteorin” i Tiden 1981/1
Wacquant, Loïc: Fattigdomens fängelser (Brutus Östlings bokförlag Symposion, 2004)

ANNONS

Sveriges ledande tidning mot narkotika!

Narkotikafrågan ges ut i sex nummer per år, i en upplaga på ca 10.000 exemplar. Läsare är både privatpersoner och företag, skolor, domstolar, polisstationer, socialkontor och många andra.

Bli prenumerant du med!

RNS

Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle

Ragvaldsgatan 14, 2 tr | 118 46 Stockholm | Tel: 08-643 04 67 | info@rns.se | www.rns.se

Falsk matematik

Samtidigt som det finns stort behov av personal inom skola, vård och omsorg låter vi arbetslösheten bita sig fast. Trots att det skulle vara lönsamt för oss som samhälle att låta den ekvationen gå mera jämnt upp. Låta framförallt unga få jobb och lön och betala skatt. Och höja allas levnadsstandard.

Ytterst få av oss lever och arbetar så avskärmat, att vi inte känner några ungdomar, arbetslösa, gamla, sjuka eller andra människor med särskilda behov. De flesta är tvärtom helt på det klara med problemet. Utmärkande för våra samhällen på båda sidor om Atlanten är att vi kombinerar massarbetslöshet med att viktiga samhällsbehov inte blir tillräckligt tillgodosedda.

Dagens sociala verklighet möter oss inte bara genom media utan också genom släktingar, vänner och bekanta. För den som arbetar i skolan, vården, omsorgen, rättsväsendet eller som socialarbetare framträder bilden ännu skarpare. Tydligt ser vi hur arbetslösheten biter sig fast och välfärdsstaterna vansköts.

Det som förbryllar är med andra ord inte okunskapen utan liknöjdheten. Varför har vi övergivit den fulla sysselsättningen? Varför går det inte att uppfylla välfärdsstatens förpliktelser, trots att full sysselsättning och sociala rättigheter lönar sig? Vanskötseln leder till högerextremism. Inte ens detta verkar politiskt bekomma oss.

BORDE INTE DEN TEKNISKA utvecklingen snarare ha gjort det lättare än svårare att låta alla arbeta och därigenom höja nivån inom vården, omsorgen, skolan, rättsväsendet och allt annat av gemensamt intresse? Måste verkligen våra samhällen som välfärdsstater betraktade behöva utarmas på grund av att vi alla tillsammans har blivit rikare?

Den uppenbara lösningen är att våga höja levnadsstandarden. De arbetslösa vill arbeta och standarden i fråga om utbildning, vård, omsorg, energiförsörjning, kommunikationer och rättstrygghet är kraftigt eftersatt i förhållande till behoven. Varför inte låta människors arbetsvilja

lösa båda problemen? Varför inte prioritera vad som krävs och därigenom ingjuta tillförsikt? Varför inte praktisera vad den oförvillade betraktaren finner självklart?

Under de senaste trettio åren möter vi två svar på frågan om varför vi inte gör vad vi borde göra. Teoretiskt har de båda svaren helt olika karaktär. Det ena är resignerat och det andra är aktivt och handlingsinriktat. Men på det praktiska planet förstärker de varandra ömsesidigt.

POSTMODERNISM VILL JAG KALLA den ena hämmande grundföreställningen. Idén att det "moderna" projektet har kommit till vägs ände och att "de stora berättelsernas tid" hör till det förgångna. Inom konst, litteratur och arkitektur är det estetiken som man ifrågasätter. Allvarligare är den politiska sidan av saken.

En postmodernist har resignerat och avfärdar följaktligen min fråga som uttryck för en illusion. Misstaget är min förvissning om att kunskap och samhällen går att förbättra. Sådant är bara värt en ironisk blinkning "oss införstådda" emellan. En osofistikerad person av mitt slag har inte förstått, att det enda som återstår är att – så länge det går – utnyttja naiva skattebetalares godtrogenhet och sedan fatalistiskt avvakta undergången.

NYLIBERALISM VILL JAG KALLA den andra hämmande grundföreställningen. Den har tre uppenbarelseformer. Den första riktar sig mot keynesianismen. Penningmängden och penningvärdet är vad som måste prioriteras på bekostnad av resursutnyttjandet och arbetslösheten. För det andra rekommenderar nyliberalismen en styrning av förvaltningen enligt samma princip om utbud och efterfrågan, som gäller för kommersiell verksamhet. Så mycket som går

av statens verksamhet bör bedrivas affärsmässigt. För det tredje har nyliberalismen en författningspolitisk sida. Centralbanker och regleringsmyndigheter ska befinna sig utom räckhåll för valrörelser och allmän opinion.

Minsta gemensamma nämnaren är en maktanalys. Det centrala för all nyliberalism är att vilja rulla tillbaka demokratin. Den postmoderna hållningen lämnar i praktiken fältet fritt för denna strävan.

Genom sin tendens till radikal nihilism och resignation motverkar även denna andra lära varje reformistisk strävan att vilja minska arbetslösheten och höja levnadsstandarden.

sverker.gustavsson@statsvet.uu.se

SVERKER GUSTAVSSON är professor i statskunskap vid Uppsala universitet.

SocialPolitik

Bilder: Lena Katarina Johansson

VI SPEGLAR LANDET

Erbjudande: Prova 3 nummer för 139:- eller
2 år till priset av 1: 399:- /189:- stud, arb.lös, pens.

"sticker ut i en alltmer likriktad mediedebatt"

Betala in på pg 648 73 22-7

Ange 3 nr eller 2 år! För mera info:

www.socialpolitik.com

Social aktion NU

Mobilisering av svenska röster om och ur verkligheten

Brukarorganisationer, socionomstudenter och på fältet verksamma ska tillsammans med SocialPolitik lyfta fram kunskap och erfarenhet om diskriminering och utanförskap.

Text: Maria Wallin

Nu tar SocialPolitik klivet in i studiecirkelverksamhetens Sverige. Tillsammans med ett flertal brukarorganisationer. Så här är det:

Den ideella Föreningen Socialpolitisk debatt har gett ut SocialPolitik i över 18 år. Vi har lärt oss hur samhället ser ut ur ett underifrånperspektiv. Blivit en respekterad aktör på en alltmer likriktad mediemarknad. Fått presstöd som kulturtidskrift och kunnat ge ut SocialPolitik – mot alla odds. Men i år har vi 64,7 procent i utgivningsstöd jämfört med innan regeringen ändrade reglerna

för kulturtidskriftsstödet.

Samtidigt har trycket mot våra spalter ökat, allt fler berättar om allt tuffare villkor – sjukskrivna som utförsäkrats och rasat ner i ekonomisk misär, ungdomar och till Sverige nyanlända som inte släpps in vare sig på arbetsmarknaden eller i socialförsäkringarna, barnfamiljer som gör allt för att dölja sin fattigdom, personer med funktionsnedsättning som är livrädda för att förlora sin assistans och därmed sina möjligheter att både försörja sig och leva ett värdigt liv, et cetera.

EN DEL AV VÅRA HJÄRTEFRÅGOR genom åren, som exempelvis social barnavård, skola, utbildning och kultur, missbruk och kriminalitet, funktionshinder, vård och omsorg har tagit en hel del steg framåt i utvecklingen, men ibland jättekliv bakåt. Det är definitivt områden som fortfarande behöver belysas!

Med krympande resurser men med ökat tryck och större förväntningar på att vi ska fortsätta skriva om och sätta fokus på olika brännande frågor, kände vi ett behov av att göra något radikalt – att försöka gå vidare.

Vi satte samman en ansökan till Arvsfonden och fick bifall, 916 000 kronor första året i ett tre-årigt Arvsfondsprojekt, för att driva samarbetet *Social aktion*.

SYFTET ÄR ATT GE RÖST ÅT GRUPPER med egna erfarenheter av utanförskap och diskriminering. Det handlar om att ge medlemmar och deltagare inom olika brukarorganisationer, socionomstudenter och yrkesverksamma möjlighet att mötas och ta del av varandras erfarenheter.

I ett stort "utbildningsprojekt" utvecklar vi tillsammans verktyg för att kunna sprida information och kunskap – gärna utan re-

portern som mellanhand och uttolkare. Egenupplevda berättelser och röster om egen erfarenhet ska bära ända fram till makthavare, handläggare, beslutsfattare – och en intresserad allmänhet.

I MARS STARTAR VI TRE KURSER: skriververkstad, retorik/berättarskola och webb-publiceringskurs, tre cirklar i Stockholm och tre i Göteborg. Till hösten går ytterligare tre på respektive ort, då med ännu fler brukarorganisationer och föreningar som deltagare. Under de två kommande åren hoppas vi vara igång även i Lund-Malmö.

I ansökan ingår Stiftelsen Gyllenkroken, Vägen ut! kooperativen och Unga Rörelsehindrade i Göteborg, Basta i Nykvarn samt Socialarbetare För Social Aktion i Göteborg, Rainbow Sweden och Samhällets styvbarn i Stockholm, DHR och Familjevårdsstiftelsen i Göteborg är redan på väg in i satsningen. Flera kommer vi att kunna bjuda in att delta i kommande arrangemang.

I VÅR AVSLUTAR VI MED ETT seminarium på Lärjeans trädgårdar i Göteborg, som drivs av Vägen ut! Høstterminen avslutar vi med en konferens som bjuder in i lite vidare kretsar kring de erfarenheter vi skaffat oss under första årets verksamhet.

Under kursens gång publiceras en mängd texter – såväl i SocialPolitik som på socialaktion.nu eller i andra lämpliga samman-

hang. Så blir mångas erfarenheter även andras kunskap.

På internet bygger vi ett digitalt torg kring socialaktion.nu – en sida vi utvecklar ihop, samtidigt som vi i webb-publiceringskursen lär oss utveckla både våra egna hemsidor och hur man tar sig fram i sociala medier.

Vi utformar tillsammans seminariet i maj och konferensen till hösten, där deltagarna

”Nu tar SocialPolitik klivet in i studiecirkelverksamhetens Sverige. Tillsammans med ett flertal brukarorganisationer.”

exempelvis modererar, samarbetar i workshops, berättar inför en större grupp, visar i en utställning eller på annat sätt låter andra ta del av den process som cirkelverksamheten satt igång och den kunskap man tillskansat sig.

I DEN URSPRUNGLIGA ANSÖKAN till Arvsfonden fanns en vision om att mera genomgripande kunna involvera socionomstuderenter i projektet. Att vi skulle kunna initiera ett mera djupgående samarbete med hela landets blivande socialarbetare kring kraften och dynamiken i brukarperspektivet. Inte bara

via faktiska möten på de orter vi är fysiskt verksamma, utan i mycket vidare cirklar på landets alla socialhögskolor – via innehållet i SocialPolitik, kring debatten i tidskriften och socialaktion.nu på nätet.

Utan det här mera grundläggande samspelet med landets socionomstuderenter når vi inte ända fram – än så länge. Men vår förhoppning är att vi ska nå en bit på väg redan i år och få gehör för vår vision under kommande projektår.

Redan är vi igång med utbildningssatsningen och organisationer som knappt kände till varann tidigare, än mindre samarbetat, sitter i gemensamma planeringsmöten fulla av kreativitet och lust att komma igång. Och kommer att sitta sida vid sida i studiecirklar för att lära ut och lära nytt.

Till den delen av Socialaktion återvänder vi i kommande nummer av SocialPolitik. Var så säker!

maria.wallin@socialpolitik.com

LÄS VIDARE

www.socialpolitik.com/arvsfondsprojekt

www.socialaktion.nu

Läs också Vem är expert? Nya tankar om bilden av socialarbetaren på sid 12-15 i det här numret av SocialPolitik.

basta!

Vägen ut!
kooperativen

r a i n b o w
S W E D E N

KULTUR

OPERA

**Lady MacBeth från Mzensk av Dimitri Sjostakovitj
Dirigent Thomas Sanderling
Regi Graham Vick
GöteborgsOperan**

Där står hon i sitt skinande nya kök och tjurar, Katerina (Gitta-Maria Sjöberg), en uttråkad hemmafru. Med pålsen på. Upptakten är ett frosseri i fördomar om Ryssland; pråliga lättfotade kvinnor, skitiga karlar som tar för sig – utom äkta mannen, som är en rik tönt. Och upplägget (i dubbel bemärkelse) är klart. Premiärpubliken fnissar förslaget, vad ska man tycka om detta, råknoll och naket på scenen? Applåderarna är tveksamma.

I pausen läser man på, aha grotesk satir i ett passionsdrama på liv och död, en regissör som vill locka fram det lekfulla, ja men då så! Och värmen från salongen väx-

er. Vi njuter av Sjostakovitjs storlagenhet – Sanderling har satt en extra bläsektion på ”kungliga” balkongen och rejält med slagverk, av koreografi och scenografi med många roliga vinkar. Men verket fördjupas också, fånglägret i Sibirien i grandios tristess, nya älskogsvek, sorg, smärta. Härligt! /MW

FILM

Göteborg International Film Festival 2012

Ordinarie biorepertoar är torftig. Action och underhållning, mest amerikansk. Speglar den vad folk vill ha? Ja, säger distributörerna. Efter årets filmfestival i Göteborg är svaret givet: Nej! Här drar en dokumentär om två tjeffotbollslag i Kongo fullt hus. Här möter vi hela världen, elände och lycka t ex:

DOKUMENTÄRER

**In my mothers arms
Mohamed Al Daradji och Alia Al Daradji Irak**

Det finns en miljon föräldralösa barn i Bagdad. Myndigheter-na gör föga för dem. Men där finns också idealister som försöker ta sig an dem. Filmen handlar om ett barnhem och dess eventuella överlevnad. Vi får inträngande

och gripande bilder av de övergivna barnen. Deras vardag präglas av extremistiskt våld och det s k kriget mot terrorism men är mitt i eländet ändå hoppigivande.

Mätte filmen visas på ordinarie repertoar eller i tv!

**Diaries. May Odeh
Palestina/Norge**

Om några unga kvinnors liv i Gaza. Den israeliska ockupationen leder till att allt normalt liv hindras – resor, möten, kulturaktiviteter – men också till att extremismen tar över. Kvinnorna drabbas därför också av den religiösa fundamentalismen och tvingas t ex att klä sig i huvudduk.

En resonerande film utan våldssamma effekter som ändå tydliggör hur den israeliska ockupationen förgör kultur och humanitet och ersätter det med intolerans och hämndkänslor.

The interceptor from my hometown, Zhang Zhanbo, Kina

En intervju med regissörens klasskamrat som klättrat i den kinesiska byråkratin. Hans uppgift är bl a att hålla klagande borta från högre myndigheter, t ex gamla soldater som varit med om militära experiment och drabbats av svåra skador.

Han beskriver ett helt igenom korrupt system som ger honom

självmöjlighet att leva gott men där mutor är en självklarhet och moral ett hinder för karriär. Filmen är tillkommen med hjälp av Ai Weiwei.

**So Sorry och Ordos 100
Ai Weiwei, Kina**

Här försöker Weiwei och hans medarbetare undersöka bakgrunden till att så många skolor rasade och barn dog vid jordbävningen i Sichuan 2008. Han konfronterar polisen, blir gripen och svårt miss-handlad. Men med aldrig sinande mod tar han sig på nytt an korruptionen och hemlighetsmakeriet.

Ordos 100 handlar om ett projekt som Weiwei och den världskända arkitektbyrån Herzog & de Meuron startat i den nya staden Ordos i kinesiska Mongoliet. Hundra arkitekter från alla världens hörn skapar där var sitt hus. En annan bild av Kina.

Goddess of the stadium, Delphe Kifouani, Frankrike/Senegal

Det finns två professionella tjeffotbollslag i Kongo. Gagerna är dock inte jämförbara med Zlatans. De räcker inte ens till mat för dagen. Filmen handlar om vardagens stora problem men förmedlar en annorlunda bild och relativt positiv bild av Kongo. Fast alla tjejerna drömmar om att komma till Europa.

Gitta-Maria Sjöberg gör den erotiskt utsvaltna Katerina. I en tolkning som fördjupas när smärtan och allvaret når bortom det burleska i öppningsscenen.

The Ballad of Genesis and Lady Jaye, Marie Losier, USA

En film under HBTQ-temat. Vi möter Genesis Breyer P-Orridge, med rötter i 60- och 70-talets rock- och punkvåg i England, nu i 60-årsåldern i USA. Och unga, läckra, fria Lady Jaye. Deras samliv och liv – som ständigt pågående och experimenterande konstillallation, och med konst och musik och undergroundkultur som livets själva innehåll – ända in i matlagning och fest.

Genesis är i sanning ovanlig, men ändå nära, inspirerande. Bara hennes befriande finger till allt vad ungdomsfixering kring kropp och nakenhet heter! Det minns jag länge, och bilderna, kompositionerna som Losier följer eller kanske är med och skapar.

Cave of forgotten dreams Werner Herzog, Frankrike

Hur levde och drömde vi för trettio tusen år sedan? Denna gång ägnar sig den gamle storregissören Herzog åt nyupptäckta grottmålningar i Dordogne. Fantastiska tredimensionella bilder av tecknade och målade hästar, lejon och noshörningar i Chauvetgrottan. Filmen – tagen de korta stunder då filmarna fick besöka den ömtåliga miljön – är inte bara vacker. Den diskuterar också konstens mening och människors eviga sökande efter andlighet och mening.

SPELFILMER

Monsieur Lazhar Philippe Falardeau, Kanada

Efter en "olycka" i en mellanstadieklass anställs M. Lazhar hastigt som vikarie. Han är algerisk flykting och utger sig för att vara lärare. Med förundran ser han hur kollegan integrerar bild, musik och teater i undervisningen. Han ställer bänkarna i rader och kör med Balzac som diktamen. Föräldrarna gruffar, rektorn ifrågasätter.

Men M. Lazhar är den ende som vågar tala med barnen om "olyckan" (att deras fröken hängt sig i klassrummet!) Han ser barnens chock, sorg och skuldkänslor. Och vinner deras förtroende, trots allt.

Falardeau berättar efter visning- en om vågspelet att väva in så många trådar och så många brännande frågor och motsättningar i en film. Men han är glad han fullföljde. Det är publiken också. Låt oss hoppas att detta Kanadas Oscarsbidrag får svensk visning!

Cairo 678 Mohamed Diab, Egypten

Har dokumentär bakgrund om tre kvinnor i Kairo som drabbas av sexuella trakasserier och på olika sätt försöker hämnas. Mot bak-

Kanadensiska Monsieur Lazhar har allt!

Breathing är Österrikes Oscarsbidrag 2011.

Svenska Isdraken hade världspremiär på årets festival. Se den!

Genesis, vilken häftig kvinna, vilket häftigt liv och verk. Inspirerande!

Tomboy borde ses av alla som någon gång varit i puberteten.

grund av deras familjesituationer tecknas en bild av ett kaotiskt samhälle präglad av kvinnoförtryck.

Även om filmen är inspelad före den egyptiska revolutionen så speglar den det för många egyptiska män kontroversiella ämnet den kommande arabiska våren.

Breathing Karl Markovics, Österrike

Prisbelönt drama om Roman, 19 år, som avtjänar ett långt straff på ungdomsfängelse. Han är ensam, inätvänd, präglad av åren på institution, men pushas att söka arbete för att öka sina chanser till villkorlig frigivning.

Efter flera misslyckanden får han frigång för att arbeta som likfraktare på kommunens bårhus. En död kvinna med samma efternamn som han själv får Roman att fundera över sina rötter. Han har levt hela sitt liv på institution. Varför? Och vad är det som väcks i honom genom de dagliga mötena med döden?

En stark film med sparsam dialog, full av finstämda nyanser och fantastiskt skådespeleri. Breathing, eller Atmen i originaltitel, är Österrikes Oscarsbidrag 2011.

Tomboy, Céline Sciamma Frankrike

När familjen flyttar vill tioåriga storsyster Laure ha blåa väggar i sitt nya rum. Hon byter ut mammas rosa nyckelband till ett vitt och kallar sig Michaël när hon träffar nya kompisar. Framför spegeln tränar Laure killmanér inför fotbollsspelet och gör en utbuktning av modellerna att stoppa i badbyxorna.

Skolstarten närmar sig och åttonåriga Lisa, som leder Michaël in i skogen för blyga pussar, undrar varför hans namn inte är med på klasslistan. Allt uppdraget förstås med en rasande mamma som följd.

Innan dess visar Sciamma genom Laure barnets sökande frihet att göra sitt kön innan könsmonstren och omgivningen lagt ut gränserna för kan, kan inte.

Borde ses av alla: de på väg in i puberteten och de som någon gång varit i puberteten.

Unfair world Filippos Tsitos, Grekland

För cineaster som inte efterfrågar action. En grekisk Kaurismäki i ultrarapid med humor, udda människor och frysta bilder där personerna ser på varandra länge utan att tala. En tämligen orimlig story om en polis som lämnar sitt meningslösa jobb. Mästerligt skådespeleri.

Hanaan, Ruslan Pak Uzbekistan/Sydkorea

En dyster historia om en grupp koreaner som för någon generation sedan hamnade i Uzbekistan. Återigen en polis som i vredesmod över korruptionen lämnar sitt jobb. Sedan går han ner sig i narkotikaträsket innan han rycker upp sig och far till Hanaan – det förlovade landet Korea. För att bara upptäcka att det är lika präglad av kriminalitet och korruption.

Idioten Rainer Sarnet, Estland

Alltjämt filmas gamla ärevärdiga litterära klassiker. Dostojevskis diskussion om godhetens existens i en materialistisk värld är förvisso värd att skildra och delta i.

Här utspelar den sig i sköna, teatraliska och surrealistiska bilder från Sankt Petersburgs salonger och mörka gator. Välspelat och utomordentligt iscensatt. Men furst Mysjkins som ju förkroppsligar godheten blir här mer ett offer för kärlekens irrgångar.

Faust Alexandr Sokurov, Tyskland

Sokurov, känd bl a för *Den ryska arken* som skildrar Hermitaget i Sankt Petersburg i en enda tagning, har här tagit sig an Goethes Faust. Även hos honom har bilden tagit över det filosofiska innehåll. Hans målning av den medeltida miljön är grotesk och kuslig men får oss att inse att allt är tillåtet för att överleva. Porträtten av de udda människorna är knivskarpa och skådespeleriet kusligt skickligt. Särskilt Mefistofeles som ju dock har den tacksammaste rollen som djävulen. Slutscenens helvete bland Islands gejsrar och ödsliga landskap är magnifikt.

Expiration day Kenya Márquez, Mexiko

En bisarr historia berättad ur tre personers perspektiv. Upptakten är den äldre kvinnan Ramonas son Osvaldos försvinnande. Hon går till bårhuset där han ligger i ett frysfack utan huvud, men missar identifieringen då han är iförd nya

skor som hon inte känner igen.

Genaro med anställning på bårhuset är ett födgeni med allsköns tjänster till salu. Han hittar Osvaldos huvud och förvarar det i sitt frysfack för uppputsning innan det ska återlämnas till modern.

Slutligen Mariana som är på flykt efter att ha hämnats en miss-handlande man, och blir granne till Ramona, som tror henne om att vara sonens okända fästmo.

Udda människor i en udda film fylld av udda möten blir något klart sevärt – även utan sensmoral.

Stars above Saara Cantell, Finland

Tre generationer kvinnor, ett hus på finsk landsbygd och en stjärnhimmel. Cantell vandrar omärkligt mellan krigstid, sjuttital, nutid och tre rödhåriga kvinnor.

Nutida forskaren har brutit upp från ett långt partnerskap och söker, efter att ha förlorat sin mamma, sig tillbaka till huset där hon föddes. Mamman levde sin gröna-vågen-dröm, men kärlekssorg (eller krav) fick henne att flytta till Sverige och ta anställning på sjukhus.

Slutligen krigstidens präktiga skollärarinna som lider av frånvaron av kärleksbetygelser i mannens brev från kriget.

Det är så fint berättat, antydningar som lämnas till betraktaren att uttolka med ett foto som ofta uppehåller sig vid skådespelarnas ögon och blickar där allt finns.

Isdraken Martin Högdal, Sverige

Filmfestivalen 2012 drog igång helgen innan med *Lilla Festivalen*, för barn- och ungdomsfilm. Äntligen! Med röda mattan, fotoblixlar och champisbubbel i glaset och sega rättor som snittar. Med presentation av skådespelare, regissör och andra inblandade i världspremiären av en riktigt bra ungdoms/familjefilm: Isdraken. Applådaskor på Draken med massa ungt jubel!

Väljord med fantasifulla effekter, rolig rent av burlesk, varm men inte utan svärta om Mik som måste flytta till faster i Norrland. Det får en del oanade konsekvenser. Bästa skådisar är barnen Se den!

TEATER

Kung Lear 123 Schtunk På turné

15 januari. Fullsatt på Lunds Stadsteater. Clownig improvisationsteater – Commedia dell'Arte.

Kung Lear är historien om monarken som, något åldersstigen, skulle dela riket och makten mellan sina döttrar. Utfallet blir minst

sagt kaosartat, med inslag av girighet, kärlek och missuppfattningar.

123 Schtunk, Josefine Andersson, Lasse Beischer och Henri Kokko, gör egna, unika, tolkningar av klassiska verk, som just Kung Lear. Ingen kväll är den andra lik, inte minst på grund av interaktionen med publiken. Allt kan hända – och händer!

Gruppen har en enorm närvaro och är galet roliga både i det inövade och i det improviserade. Jag skrattar så jag får ont i magen. /LJ www.schtunk.se för turnéplan

Dålig stämning Özz Nüjen På turné

Jag föll pladask för Özz Nüjen som programledare för Veteran-tv med Bobbo Krull för några år sedan. Han behandlade gamla som vilka människor som helst. Med respekt och intresse. Ovanligare än man kan tro. Lika värde för alla är också en röd tråd i denna stand-up-föreställning. Men det här är mer än stand-up. En enmansshow där Özz är rolig och provocerande, personlig och allvarlig. Det är blandningen som gör det.

Han berättar om pappan som torterades, flykten över minfältet tillsammans med mamma och syskon, återföreningen i världens bästa land Sverige. Pappan som slår honom, hur det höll på att gå snett efter grundskolan trots höga betyg.

Han driver med det mesta, gärna med makten. En film med kungens monolog på 6,47 minuter inför en tyst skara journalister inleder föreställningen och behöver ingen

kommentar. Den dåliga stämningen är definitivt etablerad. Publiken skrattar rätt åt sig själv när Özz häcklar vårt svenska sätt att aldrig säga ifrån: inte ens när bankerna rånar oss.

Vi får också iskalla fakta om svensk vapenexport. Att vi säljer mest vapen räknat per capita, att våra minor finns överallt och lemläst barn.

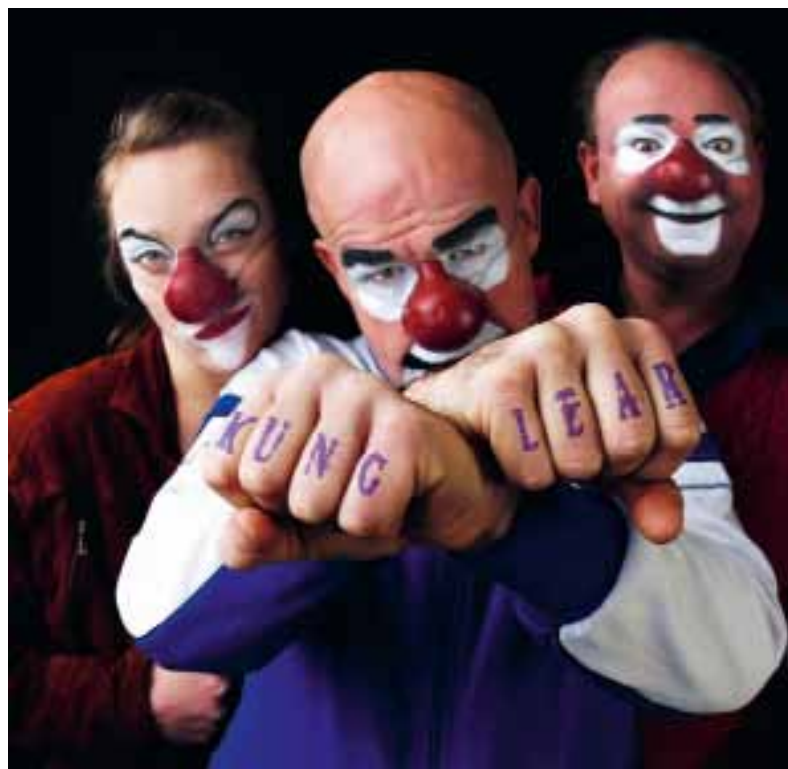
Se Özz och försök sedan själv skapa lite dålig stämning vid fikabordet på jobbet. Plocka upp något av allt det han säger och för det vidare. Strunta i att vi svenskar alltid vill vara överens./AF www.özz.nu för turnéplan

BÖCKER

Felicia försvann Felicia Feldt Weyler förlag

Det går fort att läsa Felicia försvann. Men känslan efteråt sitter i desto längre. Känslan av räds-la hos ett barn som bara överlever om hon suddar ut sig själv för att anpassa sig till flockens villkor. De villkoren sätts av alfahonan, experten på barnuppfostran. Den som trodde att utfrysning av en familjemedlem är något som bara tillämpas i hederskulturer får tänka om.

Många av händelserna känner jag igen från Mommo, Anna Wahl-grens egen självbiografi i tre delar, som kom i mitten på 1990-talet. Den värjde inte för det svåra men nu får vi också barnets blick. Bar-net som blev en vuxen kvinna och måste kämpa för att slå sig fri, hit-

Kung Lear av 123 Schtunk – på turné, där ingen kväll är den andra lik, utom att man skrattar så man kinkar.

ta sig själv och ett liv hon orkar leva. Det är anmärkningsvärt att det som står i Mommo inte fick någon enda journalist att kritiskt ställa frågan till Anna Wahlgren: hur har det gått på vilket du levat påverkat dina barn? Nu har vi fått Felicias svar – och det gör ont. /AF

Körsång påverkar
Red Gunnel Fagius, Lena Ekman Frisk
Wessmans förlag

Varför är körsång bra? På den frågan svarar sex forskare inom olika vetenskapliga områden.

Hundratusentals sjunger i kör i Sverige och för alla oss är det självklart både bra och roligt. Körsång gör livet värt att leva, skriver redaktörerna själva i sitt förord.

Dorota Lindström, forskare i musikpedagogik, berättar om en kanadensisk studie om en grupp hemlösa som började sjunga i kör. Efter några år hade de flesta bostad, heltids- eller deltidsjobb och en del hade återskapat brustna familjerelationer.

Själv har hon skrivit en avhandling med titeln *Sjung, sjung för livet*. En studie av 18 olika körer visar att körsång är utvecklande, glädjefylld och hälsosam. Både fysiska och psykiska förbättringar fanns t ex hos kvinnor som deltog i en rehabiliteringskör. De blev kanske inte friska, men de lärde sig leva igen, menar hon.

Fredrik Ullén, som undersökt tidig musikträning och hjärnans utveckling hos barn, konstaterar att musikalisk träning stimulerar hjärnan. Och stressforskaren Töres Theorell har i sin forskning visat att körsångares hormoner och andra ämnen påverkas positivt. Han har själv sjungit i kör i 50 år och skriver att gruppssång tycks ha en ovanligt stark effekt på känslan av samhörighet.

En bra bok för alla som vill ha extra argument för sin sång. /KM

Kulan som kommer
Brian Turner
Oppenheim förlag

Vi är övergödda med krigsreportage. Kan något nytt tillföras beskrivningarna av det omänskliga kriget och det ohyggliga lidandet i Irak? Kan det ske i poesi?

Brian Turner kan. Han har varit soldat och befäl i kriget. Kanske skapar just diktformen en sådan kontrast att lidandet, kriget och de känslor det väcker blir ännu mer påtagliga. De komprimerade bilderna, växlingarna mellan soldaten i pansarvagnen, de döende på fält-sjukhuset, de söndersprängda offren för en självmordsbombare och ögonblick av stillhet i hetan skapar en nästan fysisk närhet. Fäsansfullt men ändå finkänsligt. /JM

Ingenbarnsland
Eija Hetekivi Olsson
Norstedts

Redan titeln antyder en språklig fingertoppskänsla som med råge håller vad den lovar i denna debutroman. Det är något av en paradox att en berättelse som i väsentliga delar handlar om hur huvudpersonen Mira blir berövad sitt språk, är skriven med en så säker penna.

Det är dock ingen fjäskande uppvisning i konsten att briljera med ord. Uttrycken, situationerna och reflektionerna är genuint förankrade i den olssoniska erfarenheten och vreden – ja, detta är en uppfriskande arg historia som skulle kunna rubriceras: jag har en sak jag vill berätta, och nu jävlar ska ni få höra.

Vi får följa Mira som bor och växer upp i Göteborgsförorten Gårdsten på 80-talet tillsammans med sina finska föräldrar. Det som skiljer denna berättelse från sina föregångare om uppväxt på 70-talet, är att familjen inte på något allvarligt sätt är dysfunktionell med t ex alkoholism eller våld. Det gör historien befriad från ett offertänkande. Den är i stället en humoristisk och slagfärdig anklagelse mot ett samhälle som inte bryr sig om alla. /LCK

Från busfrö till brottsling?
ADHD-behandling bryter mönster, Annika Brar
Gothia förlag

Vissa forskningsprojekt förändrar. Skå-Gustav Johnssons teorier om det sociala arvet är ett exempel. I boken "Från busfrö till brottsling" presenteras ny forskning om adhd. Med utgångspunkt i en mångårig studie på Norrtäljeanstalten framkommer att adhd är vanligare bland kriminella och att dessa personer med framgång kan behandlas. Brars bok griper tag och ger samtidigt råd och tips. Vi träffar Leo, Lars och Micke som deltagit i studierna. Med en ständigt känsla av utanförskap inledde

de tidigt en livsstil som innefattade missbruk och kriminalitet. Studien på Norrtäljeanstalten handlade om att utreda och behandla adhd bland interner, något som tidigare aldrig förekommit. Boken släpptes synkront med nya uppgifter från SBU-kunskapscentrum för hälso- och sjukvården om att det saknas tillräcklig kunskap kring både diagnostisering och behandling av adhd. Vidare saknas kunskap om långtidseffekter av läkemedel mot adhd, vilket självklart gör att boken i sig blir lite av en het potatis. Norrtäljeprojektet har utvidgats och blivit permanent på nio håll i landet, vilket kan bidra till ett paradigmskifte inom svensk kriminalvård. /HM

Karin Boye och människorna omkring henne
Pia-Kristina Garde
Ellerströms

"Kanske har vi alla vår egen bild av Karin Boye?" står det i baksidestexten. Men vilken har författaren? Det förblir något oklart. Trots att Pia-Kristina Garde ägnat 35 år åt efterforskningar.

Eller kanske just därför – hemmablind? Men bildmaterialet är rikt, mycket rikt. Och unikt. Ett flertal foton har aldrig tidigare publicerats. "En fotobok", som författaren mycket riktigt skriver.

Jag saknar dock regelrätta bildtexter. Och finner alltför ofta glapp bland fakta som gör framställningen haltande, ofärdig. Hållen i en redovisande stil – som en skoluppgift. Torr. Desto större behållning då av Boyes egen text: Självbiografiska anteckningar från en kurs i psykologi sommaren 1938. För första gången tillgänglig för en stor läsekrets. För att inte tala om Augustin Mannerheims långa dikt tillägnad vännen och författarkollegan Karin Boye. Enligt Pia-Kristina Garde kan boken få en fortsättning – "Gravar och välsignelser." /ÖL

Våga fråga, våga lyssna, våga agera – om barn till missbrukare och hur skolan kan hjälpa dem
Madeleine Pousette
SKL Kommentus Media

I varje klass finns det statistiskt sett tre, fyra barn som lever i en familj med missbruksproblem. Siffrorna talar sitt klara språk; missbruk är vanligt. Trots detta är det endast två procent av dessa barn som får hjälp i någon av de stödgrupper som finns runtom i landets kommuner.

Bokens utgångspunkt är att skolan är en viktig arena för att uppmärksamma dessa barn och lotsa dem, och kanske även familjen, vidare till den hjälp och det stöd som de är i behov av – och har rätt till.

Detta är en bok som inspirerar

och engagerar. Lättläst och med tydliga exempel från just skolans värld; kuratorer och rektorer, lärare och skolsköterskor delar generöst med sig av sina erfarenheter och arbetsätt. Borde finnas – och diskuteras – på varje skola. För dessa barn finns just på varje skola. /LJ

Familjevårdag med autism och asperger – om att komma vidare efter diagnosen
Carolina Lindberg och Malin Mårtensson
Gothia Förlag

Tänkt som en handbok för föräldrar vars barn nyligen fått en diagnos inom autismspektrat. Den tar upp allt från tips på hur man kan hantera vardagen, hur man kan prata med sitt barn och andra om diagnosen och vilka rättigheter man har som skolelev. Andra aspekter av stöd från samhället tas också upp.

Lindberg är pedagog och arbetar med utbildning och handledning för professionella inom AST-området (AST står för autismspektraltillstånd) och Mårtensson arbetar med neuropsykiatriska utredningar. Tillsammans har de träffat ett tusental föräldrar till barn med AST, så de har stor erfarenhet inom området.

En viktig bok; tillgänglig, tydlig och lättbegriplig. Klart värd att rekommendera föräldrar och andra för barnet viktiga personer. /LJ

De hatade. Om radikalhögerns måltavlor
Magnus Linton
Atlas reportage

Tre reportage från Ungern, Nederländerna och Norge. De är rykande aktuella och snabbt tillkomna. Däri ligger både styrka och svaghet. Nyanser och motsägande perspektiv saknas men vi får en tydlig bild av hur Europa utvecklas idag.

Och den utvecklingen är kuslig. Ekonomisk kris och EU's onåbara byråkrati gynnar uppkomst och ökning av främlingsfientliga, särskilt islamofobiska, partier. Allt fler människor känner sig överkörda av korrupta politiker och EU. De riktar sitt hat mot de främmande: Romer och judar i Ungern, muslimer i Nederländerna och deras medlöpare i Norge.

Hur snabbt kan inte länder som vi betraktat som stabila och liberala förvandlas till intoleranta, ojämlika och diskriminerande? Är Sverige i krisens spår också på väg dit? /JM

Göring, Förhören 1945
Niclas Sennerteg
Historiska Media

Ännu en bok om Nazityskland? Ja, tack! För denna kastar delvis nytt

ljus över den bakomliggande psykologin. Det handlar om de förhör med Hermann Göring som föregick Nürnbergrättegången. Som genomfördes av segermakterna, nästan dagligen, under sju månader. Göring var ju processens huvudperson. Samtidigt ger boken en nyttig genomgång av det Tusenåriga Rikets uppgång och fall. Författaren, som är journalist, har gjort ett gediget grävjobb i förhörsprotokollen. Göring kommer till tals – vi hör hans röst. Det är både fascinerande och – mycket skrämmande. Och jag fäster mig vid detaljerna. Som att Göring var rädd för åskan... Förvånande är också hans öppenhet.

Och humor. "Konsten att förhöra Göring" heter ett kapitel som är extra intressant. Om hur man, åtminstone i början, utnyttjade hans makalösa fåfänga i ett taktiskt spel. Göring skulle mjukas upp. Han bjöds på rätt många cocktailpartyn... Men fånge No 13 fick snart uppleva total degradering. Hans titlar i Tredje Riket tog fem minuter att läsa upp – nu var Göring bara "herr". Nürnbergrättegången dömde honom på alla punkter. Och till döden. Men han tog saken i egna händer... "Amoraliskt odjur" är ett omdöme som hänger sig kvar se-

dan jag avslutat boken – en bok med rappt språk och flyt. Illustrerad med 17 bilder. /ÖL

Att fånga det flyktiga Göteborgs Museum 150 år Mats Sjölin, red. Carlssons

"Detta rikt illustrerade praktverk...", skriver förlaget. Nja – snarare ett gediget hantverk utan bländverk. Fast, omslaget i klassiskt linneband är chockrosa... (finns även i grönt). Praktigt, helt enkelt. Och väldigt akademiskt. Redovisande, konstaterande. Men också argumenterande. För denna jubileumsbok har ambitionen att vara framåtsyftande. Och vill dialog.

Boken består av 16 artiklar av lika många skribenter, de flesta med anknytning till museet. Med rubriker som *Museet som centrum i samhällsbygget* (Mattias Bäckström) och *Samtiden i ett historiskt perspektiv* (Marie Nyberg). Bäst är Pontus Forslunds *Museum som betydelsefull illusion* – så är han också museipedagog på Göteborgs stadsmuseum.

Spännande är även Christer Feiffs bidrag *När världen kom till Göteborgs Museum* – bl a om Pawnee-indianen Vita Råven som dog i Göteborg 1875. Och den närmast tragikomiska, för att inte säga makabra historien om vad som hände med hans kropp.

Från kuriosa till kulturhistoris-

ka samlingar – mycket har hänt i Ostindiska Huset sedan föremålen började flytta in. Faktiskt redan 1833. Själv är den storslagna museibyggnaden från 1762. /ÖL

Ja till liv! Liv Strömquist's ABC Galago

Strömquist tar oss med på en diskussionsresa, en skoltripp från A till Ö. A som i Arbetslinjen, Ö som i Öde ö. Däremellan hittar vi bland annat ämnena Inkvotering, Trötsamma typer, Nördar, Liberalfeminism, Queerposörer och Kulturanter. Vi får lära oss att barn är kristdemokrater, hur man håller ihop i ett kärleksförhållande och på vilket sätt som moderaterna dog ut. Allt i härligt serieformat.

Strömquist är en av Sveriges mest etablerade serietecknare. Här

levererar hon politisk satir, otroligt välgjord och underhållande sådan. Jag skrattar mig genom hela boken. Men analyserna är inte bara sanslöst roliga, utan även sanslöst allvarliga. Det är det som gör den så fantastiskt bra. Läs, läs, läs! /LJ

Snacka om Emil Jensen Ordfront Ljud

En ljudbok som blandar Jensens mellansnack från konserter och föreställningar med inläsning av krönikor från tidningar och radio.

Vi får lära oss att november är en underskattad månad och att tillvaron i stort är en underskattad tillvaro, att alla (även de som inte finns) finns och lever kvar, att misslyckanden kan ta oss till oanade höjder och att Emil är en gemensam halvgammal genusbefriad person med ett elektroakustiskt instrument (i motsats till ensam ung man med akustisk gitarr).

Snacka om är Jensens uppföljare till ljudboken *Mellansnack*. Han har även släppt fyra album. Precis som hans musik är Snacka om tankvärd, härlig och ärlig. Rolig och klok. Allvarlig och eftertänksam. Riktigt viktig. /LJ

RECENSENTER: Helena Bjerkelius, Anna Fredriksson, Linn Johansson, Lars-Christer Karlsson, Örnlindstrand, Jan Molin, Kari Molin, Hannah Mälarborn, Maria Wallin, Linda Weichselbraun.

EN FÖRESTÄLLNING OM SVENSK VAPENEXPORT

URPREMIÄR 12 MARS

DEBATT - MANIFESTATION - FOLKOMRÖSTNING

IDÉ & REGI: ELLEN NYMAN

MED: HENRIK DAHL JULIA KORANDER SANDRA MEDINA

RUM & LJUS: SUTODA

DRAMATURG: JOHANNA EMANUELSSON

WWW.TRIBUNALEN.COM

Förtroendefulla möten

Kvaliteten finns i mötet människor emellan. VoB arbetar nära uppdragsgivarna och utifrån deras förutsättningar. Vi står för det vi säger och gör. Vi tar ansvar. På det viset bygger VoB ett långsiktigt förtroende.

FLEXIBILITET OCH STRUKTUR

För att lyckas navigerar VoB mellan anpassning till varje behov samtidigt som vi har en fungerande struktur och kvalitetssäkring. Vi lyssnar förutsättningslöst. Klienter och handläggare kan dra nytta av VoBs samlade erfarenhet. 99% nöjda kunder talar sitt tydliga språk.

VI BRYR OSS MERA

Helheten mynnar ut i att VoB vill överträffa kommunernas förväntningar. Att vi vill vara bättre än alternativen. Och att vi alltid strävar efter att förändras och utvecklas.

VoBs verksamheter

Familjehuset i Alvesta
Luzern i Lund
Högelid i Alvesta
Sönnarslövsgården i Vittskövle
Lillängen i Kristianstad
Asyl-putboende i Kristianstad
Asyl-putboende i Eslöv
Asyl-putboende i Lomma
Transitboende för Malmö Stad

VoB plustjänster⁺

Psykologgrupp
Barnpsykiater och barnläkare
Familjehems- och utredningsresurs
BBIC-stöd
Familjerådgivning i Kronoberg
Integrationspedagog

Vi bryr oss mera
www.vob.se

VoB arbetar med skydd och stöd, utredningar, behandling och integration

Posttidning B

Avsändare:

Nätek

Box 311 20

400 32 GÖTEBORG

Attendo

Jag blir så sur på vuxna som inte sätter Barnens Behov I Centrum

Attendo Individ och Familjs familjehemsvård är utformad enligt **BBIC**.

Ring oss på Attendo Individ & Familj: 020 40 37 00. Ett samtal räcker.
Du kan också läsa mer om våra insatser på www.attendo.se/iof.